

ΕΓΓΕΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ

Προπληρωτέα

Εν Έλλάδι . . . Δρ. 10
Εν τῇ Ἀλλοδαπῇ . . . Φρ. γρ. 12

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

Εν ὁδῷ Μουσῶν ἀριθ. 6.

Ἐκαστον φύλλον τιμᾶται
λεπτῶν 20.

ΕΒΔΟΜΑΣ

ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΗΣΙΣ

Λήγοντος τοῦ Β' ἔτους τῆς «Ἐβδομάδος» παρακαλοῦνται ὅσοι τῶν κ.κ. συνδρομητῶν ἐπιθυμοῦσι νὰ εἶνε τοιοῦτοι καὶ κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος, ν' ἀποστείλωσιν ἐγκαίρως τὴν συνδρομὴν των.

Εὐελπιστοῦμεν ὅτι οἱ κ.κ. συνδρομηταί, οἱ τὰς προόδους τοῦ φύλλου παρακολουθοῦντες καὶ τὰς πρὸς τοῦτο θυσίας αὐτοῦ κατανοοῦντες, πεπεισμένοι ἤδη ἐκ πολλῶν λόγων, ὅτι ἡ «Ἐβδομάς», διὰ τὴν ἰδρυσιν τῆς ὁποίας κατεβλήθησαν ἀδρὰ κεφάλαια, δὲν ἀνήκει εἰς τὰ ἐφήμερα φύλλα, δὲν θὰ διστάσωσι νὰ πληρώσωσι τὴν συνδρομὴν των, ἥτις δι' αὐτοὺς μὲν, καὶ τοιαύτη μάλιστα οὖσα, οὐδεμίαν ἔχει σημασίαν, διὰ φύλλον ὅμως ἔχον ἐτήσιον προϋπολογισμόν ἐξ 25 χιλ. δραχμῶν, καὶ μὴ δεχόμενον γνωστοποιήσεις καὶ καταχωρίσεις ἐπὶ πληρωμῇ, οὐδ' ἄλλους ἐκτάκτους πόρους ἔχον, ὅταν προπληρόνηται, εἶνε σπουδαῖος ὅρος προόδου.

Οἱ κ.κ. ἀνταποκρίνεται παρακαλοῦνται, ὅπως, πρὸ τῆς λήξεως τοῦ ἔτους, καταστήσωσιν ἡμῖν γνωστὸν ἂν τις τῶν κ.κ. συνδρομητῶν δυστροπῇ εἰσέτι εἰς τὴν πληρωμὴν τῆς συνδρομῆς τοῦ λήγοντος ἔτους, ὅπως διακοπῇ ἢ περαιτέρω ἀποστολῇ. Πρὸς τούτοις παρακαλοῦνται ὅπως ἐν τῷ μέλλοντι μὴ δέχωνται νέους συνδρομητὰς ἄνευ προπληρωμῆς.

Ἐνεκ τῆς πρωτοφανοῦς σμικρότητος τῆς συνδρομῆς, ἡ καθ' ἑξαμηνίαν ἀπότισις αὐτῆς κατηργήθη. Ἐν τούτοις οἱ ἀπὸ τοῦ 1884 ἰδρυταὶ συνδρομηταὶ δύνανται προνομικῶς νὰ ποιήσωσιν αὐτῆς χρῆσιν.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἡμερολόγιον.
Ἐπὶ τῶν ἐνεστώτων.
Πέραν τοῦ Ἰσθμοῦ (Ἀπὸ Καλαθρύτων εἰς Αἴγιον. — Ἡ Μονὴ τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου κλ.)
Δόξα καὶ Ἔρως (Μυθιστόρημα).
Ἔργα καὶ ἡμέραι.
Φιλολογικά, ἐπιστημονικά, καλλιτεχνικά.
Ὁ ναὸς τοῦ Νικοδήμου (συνέχεια καὶ τέλος).
Ἀπαντήσεις ἄνευ ἐρωτήσεων. (Ἡ πρώτη ἔκθεσις. — Καὶ ἄλλος μάρτυς τῆς ἐπιστήμης. — Τὸ δράμα τῶν νεκρῶν. — Καὶ οἱ Ἰουδαῖοι νεωτερίζουσι. — Ὁ Μιλάνος ὡς φιλαναγωγῆς).
Πνευματικαὶ ἀσκήσεις. — Αὔσεις — Αὐταί.
Ἀλληλογραφία.

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ. Ναοὺς τοῦ Προφήτου προφητεύσαντες ἐπὶ Ἡζεκίου.

ΙΣΤΟΡΙΑ. 1827. Οἱ ἐν τῷ, παρὰ τὸν λιμένα τῆς Κρήτης Ἀγ. Νικολάου, πύργῳ, ἔχθροί, παραδίδονται.

ΕΠὶ ΤΩΝ ΕΝΕΣΤΩΤΩΝ

Ἀπ' οὗτου ὁ κόσμος ἀπαλλαγεῖς ὀχληρῶν φιλοσοφημάτων κατενόησεν, ὅτι τὰ πάντα γίνονται διὰ τῶν χρημάτων καὶ τὰ πάντα καταλήγουσιν εἰς χρήματα, δὲν ἐδίστασε ν' ἀνακηρύξῃ ὡς ἀξίωμα ἄξιον ν' ἀναγραφῇ εἰς σφραγίδα πάσης εὐγενείας, τὴν φράσιν: «τὰ πάντα διὰ τὰ χρήματα».

Μεγαλέμπορος δὲν θεωρεῖται σήμερα πλεον ὁ ἐνδύων τὴν Εὐρώπην σύμπασαν διὰ τοῦ βάμβακός του ἢ ὁ τρέφων αὐτὴν διὰ τοῦ σίτου αὐτοῦ, μεγαλέμπορος θεωρεῖται σήμερα ὁ ἐμπορευόμενος ἔθνη. Καὶ δὲν εἶνε μακρὰν ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν καὶ ἡ ἱστορία αὐτὴ ἐπὶ τὸ μεθοδικώτερον θὰ γράφηται διπλογραφικῶς καὶ ἐπὶ βιβλίων, ὧν αἱ σελίδες θὰ φέρωσιν ὡς κεφαλίδας τὰ βαρυσήμαντα «δοῦναι καὶ λαβεῖν».

*

Κατὰ πόσον δὲ οἱ σωματέμποροι οὗτοι τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ γνωρίζουσι νὰ ὑποστηρίξωσι τὸ συμφέρον αὐτῶν, ἀποδεικνύει ἡ ἔκτακτος πρὸς τὴν Βουλγαρίαν στοργή, ἡ μυθώδης ὑπερτίμησις τῶν προτερημάτων τῆς καὶ ἡ σκληρὰ ὑποτίμησις παντὸς Σερβικοῦ.

Ἀκούσατε τὴν Ἀγγλικὴν «Ἠχώ» τῆς 1 Δεκεμβρίου.

«Ἡ Σερβία πρέπει νὰ ἐξαφανισθῇ ἀπὸ τοῦ νὰ ὑπάρχῃ ὡς ἴδιον ἔθνος: πρέπει νὰ συγχωνευθῇ εἰς τὴν Μεγάλῃν Βουλγαρίαν. Ὁ λαὸς τῆς Βουλγαρίας ἀκολουθῶν ἐν ἐνστικτῶν ὅπερ ὁ Θεὸς καὶ ἡ φύσις ἐνεφύσησεν εἰς τὰ στήθη αὐτοῦ καὶ ἔχων κοινὴν καταγωγὴν, ὀργᾷ πρὸς ἔνωσιν καὶ κοινὴν τύχην. Ὅταν οἱ Βούλγαροι κατέστησαν τὰς ἐπιθυμίας των πράγματα, οἱ Σέρβοι μὲ κακοποιῶν πνεῦμα καὶ μὲ ἀδελφοκτόνους χεῖρας εἰσέβαλον εἰς τὰ Βουλγαρικὰ ἔδαφη διὰ νὰ τιμωρήσωσι μὲ πῦρ καὶ μὲ σιδηρὸν τοὺς γείτονάς των, διότι ἐτόλμησαν νὰ γίνωσιν ἡνωμένοι καὶ ἐλεύθεροι..... Ἡ Σερβία ἐνίκηθη καὶ ὑπέπεσεν εἰς δυσμένειαν. ... Ἡ Σερβία τώρα θὰ σταῇ αἵμα ἐξ ὅλων τῶν πόρων τῆς ἢ Σερβία θὰ θάψῃ πολλοὺς νεκροὺς ἢ Σερβία θὰ πληρώσῃ τὰ ἔξοδα τοῦ ἀνοήτου πολέμου τῆς καὶ τὰ τῆς ἐξυδριθείσης Βουλγαρικῆς φυλῆς θὰ ὑποφέρῃ τοὺς πόνους τῆς ἀποτυχίας τῆς καὶ θὰ δακτυλοδεικτῇ ἐπὶ χρόνους, ἂν ὅχι ἐπὶ αἰῶνας, μετὰ οἴκτου καὶ περιφρονήσεως».

Ἀκούσατε καὶ τὴν περιβόητον Pall Mall-Gazette τῆς 2 Δεκεμβρίου ἐν ἄρθρῳ αὐτῆς ὑπὸ τῷ τίτλῳ «Ἡ θριαμβεύουσα Βουλγαρία».

«Καὶ ἐνόμισαν ὅτι ἦτο ὄνος τὸν ὁποῖον κάθε ἄνθρωπος θὰ ἠδύνατο νὰ ραβδίξῃ! ... ἀλλ' ἡμέραν τινὰ ἕνας ἀδιάντροπος χοιροβοσκὸς ἤρχισε νὰ ἐνοχλῇ τὸ ὑπομονητικὸν ζῶον, καὶ ἰδοὺ, ἦτο λέων μετημφιεσμένος μὲ δέρμα γαδάρου. Μὲ ἐν πῆδημα ὤρμησε κατὰ τοῦ χοιροβοσκοῦ, τὸν ἔρριψε κάτω, καὶ ἤρχισε νὰ τὸν καταβροχθίζῃ, ὅταν πολλοὶ γείτονες ἦλθον πρὸς βοήθειάν του· ἀλλὰ μετὰ ταῦτα οὐδεὶς ἐτόλμησε νὰ ἐγγίσῃ τὸν μετημφιεσμένον λέοντα. Αὕτη ἐν συντόμῳ εἶνε ὅλη ἡ ἱστορία τοῦ τελευταίου πολέμου τοῦ Αἴμου».

Ἀφοῦ δὲ ἐπιστρέφει ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ «ἐστεμμένου κακούργου» παντὸς εἰδους ὕβρεις καὶ ὀνειδισμοὺς λέγει καὶ τὰ ἑξῆς.

«Ἀλλὰ θὰ ἐπέλθῃ καὶ ἐν καλὸν ἀποτέλεσμα: εἶνε βέβαιον ὅτι ὁ Μιλάνος θὰ παύσῃ νὰ εἶνε Μιλάνος ὁ βασιλεὺς καὶ θὰ ἐπιζήσῃ ἀπλῶς ὡς Μιλάνος ὁ ἐγκληματίας, ὡς αἰσχρὸν καὶ δειλὸν ὄργανον τῆς Αὐστριακῆς πολιτικῆς».

*

Ἐάν τις λοιπὸν λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὰνωτέρω ἄτινα χαρακτηρίζουσι τὴν Ἀγγλικὴν θέλησιν καὶ ὁμόφωνον γνώμην—διότι τὸ ἔχειν πολλὰς γνώμας διὰ τὰ ἑξωτερικὰ ζητήματα εἶνε ἰδικόν μας προνόμιον—ἐὰν λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὰς ἐκδηλωθείσας διαθέσεις πασῶν ἀνεξαίρετως τῶν δυνάμεων, πείθεται ὅτι οὔτε αἱ τοιχοκολήσεις τῶν ἐφέντιδων Λεμπίπ καὶ Γαδβάν, οὔτε αἱ ἐν τοῖς τηλεγραφήμασι 100 χιλιάδες στρατιωτῶν τοῦ Ταχέρ πασᾶ οὔτε αἱ διαπραγματεύσεις τοῦ Μετζέτ πασᾶ θὰ ἐπαναφέρωσι τὸ πρῶτον καθεστῶς ἐν τῇ ὑπὸ τοὺς Βουλγάρους Θράκῃ.

Οὐχὶ μὲ τεσσαράκοντα, ὅπως εὐρέθησαν, ἀλλὰ καὶ μὲ ὀγδοήκοντα λογισμούς, ἀπαντᾷ εἰς τὸ στήθος, ἂν εὐρεθῶσιν οἱ Σέρβοι ἀξιωματικοὶ θὰ θεωρῶνται δειλοί, διότι τοιοῦτους τοὺς θέλει ἡ Εὐρώπη, οἱ δὲ Βούλγαροι θὰ ἐξυμνῶνται ὡς ἥρωες. Ἡ Σερβία προεγράφη καὶ ἡ Βουλγαρία ὠνομάσθη τὸ Πεδεμόντιον τοῦ Αἴμου καὶ τοῦτο ὅπως ἀθροῦτως ὠνομάσθη ὁ Ἀλέξανδρος νέος Βίκτωρ Ἐμμανουὴλ ἂν οὐχὶ ἀκόμη Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν!

*

Εὐρίσκει ἄρα γε ἡ κατὰ τὴν «Ἐφημερίδα τῆς Κολωνίας» μετὰ τρεῖς ἑβδομάδας ἐτοιμαζομένη νὰ ἐκστρατεύσῃ ἐπικρατεία, τὸ ἀνωτέρω καταφανὲς ἦδη καὶ ἀκατάσχετον ρεῦμα εὐνοῦν πρὸς οὐριοδρομίαν;

Παρασκευὴ 29 Νομβρίου.

ΠΕΡΑΝ ΤΟΥ ΙΣΘΜΟΥ

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ

Ι'.

Ἀπὸ Καλαβρύτων εἰς Αἴγιον.—Ἡ Μονὴ τοῦ «Μεγάλου Σπηλαίου».

Ἡ ἀπὸ Καλαβρύτων εἰς Αἴγιον ἀπόστασις, διὰ τῆς συνήθους ὁδοῦ, δὲν ὑπερβαίνει τὰς ὀκτὼ ὥρας. Ἐὰν τὸ οὐδέτερον εἶδος ὑπῆρχεν ὡς προσδιορισμὸς ὁδικῶν ἐργασιῶν, θὰ ἔλεγον ὅτι, ἡ ἀπὸ Καλαβρύτων εἰς Αἴγιον ἀγούσα εἶναι ὁδὸς οὐδετέρα, οὔτε ἀμαξιτός, οὔτε ἐντελὴς φυσική. Ἀπὸ τῆς πόλεως τῶν Καλαβρύτων ἄχρι σημείου τινός, καὶ ἀπὸ τῆς πόλεως τοῦ Αἴγιου, ἄχρις ἐτέρου σημείου ἡ ὁδὸς ἐχαράχθη, ἐσκάφη καὶ, ἂν δὲν σφάλωμαι, εἰς τινὰ τμήματα καὶ ἐπεχαικώθη. Τὸ μέγα ὅμως διάστημα τῆς ὁδοῦ τὸ μεταξὺ τῶν δύο ἀμαξιτῶν σημείων μεσολαβοῦν εἶναι ἀκατασκεύαστον, οὕτω δὲ ἡ ἀραξὰ δὲν λειτουργεῖ, καὶ συγκοινωνία κατ' ἀκολουθίαν δὲν ὑφίσταται. Ἐπὶ τῶν νώτων τῶν ἡμιόνων ἐξακολουθεῖ καὶ ἤδη ὁ ἀγρότης μεταφέρων ἐκ τοῦ ἀγροῦ καὶ τοῦ χωρίου τὰ προϊόντα τῆς ἐργασίας του. Τὰ ἡμιτελῆ τμήματα τῆς ὁδοῦ εἴτε κακῶς κατασκευασθέντα, εἴτε ἀτελῶς στρωθέντα καὶ ἀτελέστερον συντηρούμενα, φθείρονται ὁσημέραι. Ἐλπίς οὐδεμία ὑποφώσκει νὰ περατωθῶσι καὶ τὰ μῆπω ἀρξάμενα ἔργα πρὸς ἔνωσιν τῶν δύο συντελεσθέντων ὁποσδήποτε τμημάτων. Οὕτω αἱ πόλεις μένουσιν ἀνευ ἀμαξιτῆς συγκοινωνίας τὰ δύο τεχνικὰ τμήματα καταστρέφονται βαθμὴν, οἱ δὲ ἀνθρωποι ταξιδεύουσι καὶ πάλιν διὰ μέσου ἀβάτων ὁρέων καὶ χαράδρων, ἀφοῦ ἐγεύθησαν ἀκρῶ δακτύλῳ τοῦ ἀγαθοῦ τῆς ἀμαξιτοῦ ὁδοῦ. Τὸ ἄτοπον τοῦτο παρετήρησα πολλάκις κατὰ τὴν κοπιώδη ἀνὰ πᾶσαν τὴν Πελοπόννησον ἐκδρομὴν μου. Μοὶ συνέβη μάλιστα νὰ ἴδω ἀμαξιτοὺς ὁδούς, δι' ἃς ἐδαπανήθησαν πεντακόσιαι καὶ ἐξακόσιαι χιλιάδες δραχμῶν καὶ αἵτινες δὲν παραδίδονται εἰς κυκλοφορίαν, εἴτε διότι εἶχε διακοπῇ ἡ κατασκευὴ μεσολαβούντος μικροῦ τεμαχίου, εἴτε διότι δὲν εἶχε ζευχθῇ διὰ γεφύρας μικρὰς ῥυακίον τι ἢ χεῖμαρρος.

Εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς ἐπαρχίας Καλαβρύτων ὑπάγεται, μετὰ τῆς Λαύρας, καὶ ἡ εὐκλεὲς μονὴ τοῦ «Μεγάλου Σπηλαίου». Ἀκολουθῶν τὴν ἀριστερὰν ὁχθὴν τοῦ Βουραϊκοῦ ποταμοῦ ἔφθασα εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους, εἰς τὰ ἔγκατα καὶ τὰς ὁπὰς τοῦ ὁποίου ὑπάρχει ἡ μονή, ἐκ τούτου ὀνομασθεῖσα καὶ τοῦ Σπηλαίου. Ἐπόθουν ζωρῶς νὰ τὴν ἐπισκεφθῶ. Ἡ φήμη περιάγει τὸ ὄνομά της, ἡ δὲ ἱστορία τῆς Ἐπαναστάσεως ἀφιεροῖ εὐφήμες σελίδας ἐξαίρουσα τὸν πατριωτισμὸν καὶ τὸν ἡρωϊσμὸν τῶν καλογέρων τοῦ Μ. Σπηλαίου, οἵτινες εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ Ἰβραήμη, ὅπως παραδώσωσι παρα-

χρῆμα τὴν μονὴν καὶ τὰ ὄπλα, ἀπήντησαν ὑπερφάνως ὡς ἀληθεῖς Σπαρτιάται «Μολὼν λαβέ». Οἱ καλόγηροι ὠπλίσθησαν, μετὰ τοῦτο ἤγειραν ἐν σπουδῇ πολεμικοὺς πύργους εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ καθέτου βράχου, ἐν ᾧ εὔρηται ἡ μονή, καὶ προσευχθέντες ἐν κοινῷ ἀπῆλθον πάνοπλοι ἐκεῖ ἀναμένοντες ἀπτοήτως τοὺς Τούρκους. Ὡρμησε λυσσώδης ὁ Ἰβραήμης κατὰ τῆς μονῆς καὶ τῶν καλογέρων· ἀλλ' οἱ καλόγηροι ὑπὸ τῆς Θρησκείας καὶ τῆς Πατρίδος τὴν θείαν φωνήν, ἐκεραύνωσαν τοὺς ἐφορμῶντας, καὶ κατησχυμμένος ἀπεχώρησεν ὁ Ἰβραήμης, ἀφείς πλείστους νεκροὺς εἰς τὰ περίεξ ὑψώματα τῆς μονῆς. Οἱ πύργοι σώζονται ἔτι, ἀλλ' οἱ ὑπερασπισταὶ τῶν ἀπέθανον. Ζῇ ὅμως τὸ κλέος τῆς ἀμύνης ἐκείνης, καὶ ὁ ἀνερχόμενος τὴν κοπιώδη πρὸς τὴν μονὴν τρίβον καὶ θεωρῶν ὑπερκείμενα τὰ λείψανα ἐκεῖνα τῶν προμαχόνων προσφωνεῖ εὐγνωμόνως τὰς σκιὰς τῶν ἀγωνισαμένων εὐρύτατα καὶ πατριωτικώτατα τὸν καλὸν ἀγῶνα, καὶ ἐπιστεφάντων διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος τὸ καθῆκον, εἰς ὃ ἡ Θρησκεία καὶ ἡ Πολιτεία τοὺς εἶχε τάξει.

Γραφικὴ εἶναι ἡ θεωρία τοῦ Μ. Σπηλαίου. Πρέπει τις ὅμως νὰ βαδίσῃ πολὺ πρὸς τὴν βάσιν τοῦ βράχου ὅπως κατορθώσῃ νὰ ἴδῃ τὰ ξυλοπαγῇ κελλία τῶν καλογέρων, καθόσον φυσικῶς ἡ μονὴ ὑφύεται ἐντὸς κοιλάδος οἰοῦν, βράχον ὑψηλότατον ἐχούσης πρὸς ἀνατολὰς, κήπους χλοερούς ἐπὶ τῆς πρὸς δυσμὰς χωματίνης κλιτύος, καὶ βράχους πρὸς βορρᾶν καὶ μεσημβρίαν. Ὁ βλέπων ἐξαίφνης, καὶ πόρρωθεν τὴν μονὴν τοῦ Σπηλαίου καταλαμβάνεται ὑπὸ ἐκστάσεως. Εἰς τὴν κεραμόχρουν ἐπιφάνειαν τοῦ καθέτου βράχου φαίνονται προσπεφυκῶτα κελλία εἰς ὑψιστον αἰρόμενα ὕψος, πολύχρωμα, ἀτάκτου ῥυθμοῦ, ἐκτάσεως καὶ μήκους. Τὸ ἄτακτον ἐν τούτοις τῆς οἰκοδομῆς, καὶ τῶν χρωμάτων ἡ πλήρης ἀντίθεσις, ἀποτελεῖ ἐναρμόνιον τι ὅλον καθηδύνον τὸ βλέμμα, θαμβούμενον πολλάκις, ὅτε αἱ ἀκτίνες τοῦ πρὸς τὴν δύσιν πλησιάζοντος ἡλίου, πίπτουσι πλαγίως ἐπὶ τῶν ὅλων τῆς μονῆς, μεταβάλλουσι τὸν ξύλινον ἐκεῖνον ὄγκον εἰς παμμέγεθες κάτοπτρον ἀκτινοδόλον.

Ἡ θεμελίωσις τῆς μονῆς τοῦ Μ. Σπηλαίου πλανᾶται εἰς θρησκευτικὰς καὶ ὑπερφυσικὰς παραδόσεις τοῦ Γ' ἢ Δ' μ.Χ. αἰῶνος. Ἀξιοσημείωτον εἶναι ὅτι κατὰ τοὺς καλόγηρους πασῶν τῶν μονῶν, ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ θεμελίωσις πάντων τῶν μοναστηρίων ἀνάγεται εἰς θαῦμα ἐκπληκτικὸν καὶ ἀπροσδόκητον. Τοῦ κανόνος τούτου

δὲν ἐξήρεθη οὐδ' ἡ μονὴ τοῦ Μ. Σπηλαίου. Εἶναι τι ὄντως αξιοπαρατήρητον τὸ σπήλαιον ἐν ᾧ κατέφυγον καὶ ἐμόναζον τοὺς πρώτους αἰῶνας τραχεῖς, ἀλλ' ἐνάρετοι ἀσκηταί. Ἡ Ἐκκλησία εὔρηται ἐντὸς φυσικοῦ σπηλαίου σκοτεινοτάτου. Τὰς ὁπὰς καὶ τὰ χάσματα τοῦ βράχου μετέβαλον, οἱ πάλαι καλόγηροι εἰς εὐκτηρίους οἴκους, ἐν οἷς λειτουργοῦσι, καὶ σήμερον ἔτι ἀνὰ πᾶσαν Κυριακὴν. Ἡ ἀτμόςφαιρα ἐντὸς τῶν χασμάτων ἐκείνων εἶναι ἀφορήτως πνιγρὰ· οὐδεμία κυκλοφορία ἀέρος ὑπάρχει· ὁ καίμενος λίθωνος πυκνὸς ἐπὶ μᾶλλον τὴν ἀτμόςφαιραν τῶν ναίσκων, τὸ δὲ σκότος εἶνε ψηλαφητόν. Ὅτε εἰσῆλθον εἰς ἐν τῶν παρεκκλησιῶν ἐκείνων, κατελήφθη ἐν ᾧ λιποθυμίας καὶ ἔσπευσα ἐν τάχει νὰ ἐξέλθω ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν καλογέρου κρατοῦντος λαμπάδα ὅπως φωτίξῃ τὰ σκοτεινὰ ἐκεῖνα ἄδυτα. Ἀνευ ὀδηγοῦ ὁ ξένος χάνεται ἐντελῶς ἐντὸς τῶν σκοτεινῶν τοῦ σπηλαίου ἐλιγμῶν, ἔνθα μόλις προφθάνει νὰ εἰσδύσῃ ζωογόνος ἀήρ, καὶ ὅπου εἶναι ἄγνωστον τὸ φῶς τοῦ ἡλίου.

Εἰς τὴν μονὴν τοῦ Μ. Σπηλαίου σώζεται κηρόπλαστος εἰκὼν τῆς Θεοτόκου, μία ἐκ τῶν τριῶν, ἃς ἱστοροῦσιν ὅτι ἔπλασεν ἐκ μαστίχης καὶ κηροῦ ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς. Ἄν δὲν σφάλωμαι, αἱ δύο ἕτεραι εἰκόνες, τὰ κηρόπλαστα μᾶλλον, εὔρηται ἡ μὲν εἰς τι τῶν Ῥωσικῶν ἐν Κιέβῳ μοναστηρίων, ἡ δὲ εἰς τὴν ἐν Κύπρῳ μονὴν τοῦ Κιττίου, νομίζω. Εἶδον τὴν ἐν Μ. Σπηλαίῳ σεπτὴν εἰκόνα τῆς Θεομήτορος. Εἶναι παμμέλαινα, τὰ δὲ προέχοντα κηρόπλαστα χαρακτηριστικὰ φέρουσι τὸν τύπον τῆς ἐπιρροῆς τοῦ χρόνου, τῆς ὑγρασίας καὶ συνεπῶς τῆς φθορᾶς. Ἡ μονὴ ἔχει καὶ πενιχρὰν βιβλιοθήκην σπανίως ἀνοιγομένην. Ἐπεθύμουν νὰ ἐβλεπον τοὺς μοναχοὺς τοῦ Μ. Σπηλαίου ἱλαρωτέρους τὰς ὁφείας, καὶ μᾶλλον προσηνεῖς πρὸς τοὺς ξένους. Αἱ ἐντυπώσεις μου δὲν ὑπῆρχαν εὐάρεστοι ἐκ τῆς βραχυτάτης ἐν τῇ μονῇ διατριβῆς μου, ὅτε δὲ ἐπεσκέσθην τὸ μικρὸν ἀπωτέρω κείμενον νεκροταφεῖον καὶ εἶδον ἐντὸς τῆς νεοδημητοῦ ὀστεοθήκης εὐτάκτως τεταγμένα κρανία καὶ ἀνθρώπινα ὅσα ἡ πόρνησι πῶς ἡ φθερὰ ἀλλ' ἀληθὴς αὐτὴ ἐμφάνισις τῆς ἀνθρωπίνης μεταιότητος δὲν ἐμπνέει εἰς τοὺς καλόγηρους αἰσθηματὰ ἡρεμώτερα καὶ βαθεῖαν περιφρόνησιν πρὸς τὰ πάθη τοῦ ἐγωΐσμου καὶ τὴν δίψαν τοῦ χρυσίου, ἡ κτήσις τοῦ ὁποίου δὲν ὑπηρετεῖ βεβαίως τὸν σκοπὸν τῶν μονῶν καὶ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς, ὑπὲρ ἧς ἐχωρίσθησαν τοῦ κόσμου, χωρὶς νὰ

χωρισθῶσι τῶν παθῶν του, οἱ ἅγιοι πατέρες τῶν εὐαγγέλων τοῦ κράτους μονῶν.

Εἰς τὰ καθύγρα ὑπόγεια τοῦ Μ. Σπηλαίου ζῶσιν ἀπὸ ἐτῶν καθειργμένοι ὁ Ἀγγελῆς καὶ ὁ Σταμάτης τὰ σπλάγχνα τῶν ὁποίων κατατρώγει ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς τὸ γενναῖον τοῦ Βάχου ποτόν. Ὁ Σταμάτης καὶ ὁ Ἀγγελῆς εἰσὶ κολοσσιαῖοι ξύλινοι πίθοι, ἐν οἷς καὶ ὁ Ἡρακλῆς αὐτὸς δύναται νὰ εὕρῃ ἀσφαλῆ θάνατον. Ὁ «Σταμάτης» μάλιστα εἶναι τι τερατώδες. Ἀμφιβάλλω ἐὰν ὑπάρχῃ ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα πᾶσαν πῖθος μεγαλειότερος αἱ διαστάσεις τοῦ «Σταμάτη» εἰσὶν ἐκπληκτικαὶ ἢ δὲ θέα του θὰ ἐπλήρου ἀγαλλιάσεως καὶ εὐφροσύνης τὸν δεδοκιμασμένον μέθυσον ὅστις κολλῶν τὰ χεῖλη αὐτοῦ εἰς τὸν παχὺν κρουὸν τοῦ πίθου καὶ ἀπορροφῶν εὐλαβῶς τὸ ψυχωφελές ἐκεῖνο ἀγίασμα, ἡδύνατο πεποιθὼς νὰ ἐκφωνήσῃ ἐν ἐκστάσει «Νῦν ἀπολύεις τὸν δούλόν σου, δέσποτα».

Εἰς τὴν μονὴν ζῇ ἐτι ἐσχατόγηρος καὶ εἰς μοναχὸς τουρκομάχος. Ἐσπευσα νὰ τὸν ἐπισκεφθῶ ἅμα μαθὼν ὅτι εὐδοκεῖ, κατ'ἐξαίρεσιν, νὰ μὲ δεχθῇ. Τὸν εὗρον καθήμενον ἐπὶ τῆς κλίνης του, ἄτονον, ἀναιμικόν, ἀκίνητον. Ἠσάσθην τὴν ψυχρὰν καὶ ὀστεώδη χεῖρά του· ἐλάλησα αὐτῷ περὶ τῆς εὐγνωμοσύνης, ἣν οἱ νεώτεροι ὀφείλομεν πρὸς τοὺς στρατιώτας τῆς μεγάλης Ἐπαναστάσεως, καὶ περὶ τῶν ἐλπίδων, ἃς τρέφομεν ὅπως πράξωμεν καὶ ἡμεῖς τι ἂν οὐχὶ ἐφάρμιλλον ἐκεῖνων, τοῦλάχιστον μαρτυροῦν τὴν πλήρη ἐπίγνωσιν τῶν ὑψηλῶν καθήκοντων, ἅτινα βαρύνουσιν ἐπὶ τῆς νέας γενεᾶς τῆς Πατρίδος. Ὁ σεβάσμιος τουρκομάχος μοναχὸς μὲ ἤκουσε μετὰ προσοχῆς, ὁ δὲ ἡμίσεστος ὀφθαλμὸς του ἀνέδωκε σπινθήρας ὅτε ἀνέμνησα αὐτῷ τὸν Ἰμβράημ καὶ τὸ πολὺδακρυ δρᾶμα τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Λαλῶν ἐκράτουν τὴν κατὰ ψυχρον χεῖρά του, καὶ ὅτε, ἐν τῇ ζήσει τοῦ διαλόγου, ἀφῆκεν εἰς ὀρμητικὰς ἐκδηλώσεις θαυμασμοῦ πρὸς τοὺς ἄνδρας τοῦ ἀγῶνος, τρόμος ἐλαφρὸς συνετάρχεε τὴν χεῖρα τοῦ καλογήρου. Ἐπασχεν ἴσως ἡ ἐνεθουσία εἰς τὴν ἀνάμνησιν τῶν ὠραίων χρόνων τῆς Πατρίδος καὶ τῶν υἱῶν της; Θὰ τηρήσω πάντοτε ζωηρὰν καὶ εὐλαβῆ τὴν μνήμην τοῦ μαχητοῦ. Πιθανῶς τὴν ὥραν ταύτην δὲν ζῇ πλέον. Ἀλλ' ἐζήσε βεβαίως. Τὸ δυστύχημα καὶ τὸ ὄνειδος εἶναι νὰ ἀποθνήσκῃ τις χωρὶς νὰ ἐργασθῇ καὶ χωρὶς νὰ ζήσῃ, καίτοι ζήσας.....

Περὶ ὥραν 3ην μ. μ. μ' ὄλον τὸν ἰσχυρὸν καύσωνα ἀνεχώρησα ἐκ τῆς μονῆς μὴ θέλων νὰ βαρύνω τοὺς καλογήρους, καίτοι οὐδὲ 24 πλήρεις ὥρας διατρίψας παρ' αὐτοῖς. Ἐθαύμασα τὴν καρτερίαν τῆς βίτης τῶν ἁγίων πατέρων. Μονονύχι ὑπολαμβάνουσιν ἀμβροσίας ἄρωμα τὴν ἐκ τῶν διαδρόμων καὶ τῶν ὀχετῶν ἐκπεμπομένην ἀφόρητον δυσωδίαν. Ἐὰν ἡ ἀπάθεια αὕτη σκοπῇ νὰ τυραννήσῃ καὶ νὰ δαμάσῃ τὰς αἰσθήσεις τῶν ἁγίων πατέρων, σκοπίμως δὲ παραμελῇται ὁ στοιχειωδέστερος τῆς ὑγιεινῆς ὁρος, ἡ θελὼν

συμβουλεύσει ἀντὶ τούτου νὰ καταφεύγῃ οἱ μοναχοὶ εἰς ἄλλα μέσα, τὴν ἐργασίαν λ. χ. Ὁ μεμολυσμένος ἄηρ, νομίζω, ὅτι δὲν συντρέχει εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τῆς αἰωνίου βασιλείας. Τούναντίον, ἡ δαψιλὴς ἀκαθαρσία καὶ τὸ σκαιὸν τῶν μοναχῶν ζημιούσι τὴν φήμην τῆς σεβασμίας καὶ πλουσιωτάτης μονῆς τοῦ Μ. Σπηλαίου, ἣτις φαίνεται δὲν παρέχει πλέον ἄσυλον εἰς καλογήρους κατανοοῦντας τὸ ὕψος τοῦ σχήματος, ὅπερ ἐθελουσίως περιεβλήθησαν.

Ἡ πλάτανος τῆς Κλαπατσούνας.

Ἀμφιβάλλω ἐὰν ὑπάρχῃ ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα πᾶσαν πλάτανος, ὁ κορμὸς τῆς ὁποίας νὰ παρουσιάζῃ τὰς διαστάσεις τῆς πλατάνου τῆς Κλαπατσούνας. Συνέπεσε νὰ ἴδω τὰς μεγαλειότητας τοῦ τόπου πλατάνους. Εἰς τὴν κοιλάδα τῶν Τερπῶν ἐθαύμασα μετὰ τοῦ πλήθους καὶ τῆς ἀκμῆς τῆς φυτείας καὶ τὸ μέγεθος τῶν φυομένων παρὰ τὰς ὄχλας τοῦ Πηνειοῦ πλατάνων. Εἶδον βραδύτερον τὴν πλάτανον τοῦ Αἰγίου, ἀξιοσημείωτον ἀληθῶς· ἐν πεποιθήσει ὅμως δύναμαι νὰ βεβαιώσω ὅτι ἡ πλάτανος τῆς Κλαπατσούνας εἶναι τι ἀξιοθαύμαστον, ἂν δὲ δὲν εἶναι τὸ ἀρχαιότερον ἐν Ἑλλάδι δένδρον, βεβαίως εἶναι ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων καὶ τῶν μᾶλλον περιέργων.

Περὶ τῆς πλατάνου τῆς Κλαπατσούνας εἶχον ἀκούσει πολλά. Ἰδίως μοι εἶχε προξενήσει αἰσθησὶν ἡ ἐπανειλημμένη βεβαίωσις ὅτι ἐντὸς τοῦ κορμοῦ τῆς πλατάνου ἐκείνης ὑπάρχει ἐκτετυπωμένον τὸ εἰκόνημα Παναγίας τῆς Σπηλαιωτίσσης. Ὁ κορμὸς, μοι ἔλεγον, εἶναι ἐκκλησία, ἐντὸς δ' αὐτοῦ ἔξ καὶ ἐπτὰ ἄνθρωποι δύνανται ἀνέτως νὰ στεγασθῶσι. Τοιαῦται βεβαιώσεις εἶχον κινήσει, ὅπως δὴποτε, τὸ ἐνδιαφέρον μου, ἐφ' ᾧ καὶ ἀντὶ νὰ κατευθυνθῶ κατ' εὐθείαν εἰς Αἶγιον, ἐτρέπην πρὸς δυσμὰς, καὶ μετὰ τετράωρον συνεχῇ πορείαν ἔφθασα εἰς τὸ ὠραῖον χωρίον τῆς Κλαπατσούνας.

Ὁ ἥλιος ἔδυεν, ὅτε ὑπερβὰς τὸν παρακείμενον τοῦ χωρίου ῥύακα ἔφθασα τὴν γιγαντικὴν πλάτανον, τὰς ρίζας τῆς ὁποίας, παχείας ὡς οἱ κορμοὶ συνήθους πλατάνου, ἤρδανε τὸ ὕδωρ τοῦ ῥύακος τερπνῶς ψιθυρίζοντος διὰ τῆς χαλικόστρώτου κοίτης του. Ἀνεριχήθην ἐπὶ τῆς ὄχτης καὶ μετὰ μικρὸν παρέστην μάρτυς σκηνῆς ἐφάρμιλλου τῶν ἀρχαίων χρόνων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ἐνῶ ὤδευον πρὸς τὸν κορμὸν τῆς πλατάνου, εἶδον αἰφνης μικρὰν θύραν ξυλινὴν ἀνοικτήν, ἐντὸς δὲ τοῦ κοίλου τοῦ κορμοῦ σεβάσμιον γέροντα ἱερέα ἀνάπτοντα τὰς κανδύλας τοῦ ἐκκλησιδίου καὶ ποιοῦντα τὴν ἐσπερινὴν αὐτοῦ προσευχὴν. Σπανίως μοι συνέβη νὰ ἴδω ὠραιότεραν καὶ ἐκφραστικώτεραν κεφαλὴν. Ὁ ἱερεὺς ἦτο πολὺ γέρον· ἀντὶ καλυμμαυχίου ἔφερεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς κάλυμμα ἐκ κυανῆς ὀθόνης, καὶ ἐπὶ τῶν ὤμων χλαῖναν ποδήρη ἐκ κυανοῦ βαμβακίου ὑφάσματος ἐξιτῆλου

ἐκ τοῦ χρόνου. Οἱ ὀφθαλμοὶ του ἦσαν γαλανοὶ καὶ γλυκύτατοι, τὰ χαρακτηριστικά του κανονικώτατα, ὁ δὲ πῶγων του λευκώτατος, λεῖος καὶ μακρός. Γνησία κεφαλὴ πατριάρχου τῆς Γραφῆς. Ἡ θεὰ τοῦ ἱερέως καὶ ἡ εὐσεβὴς ἀσχολία του κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην ἀνέστειλε τὴν ὁρμήν, μεθ' ἧς ἐχώρουν πρὸς τὸν κορμὸν ἔστην, ἀπεκάλυψε τὴν κεφαλὴν καὶ ἐμιμήθη τὸν σεβάσμιον γέροντα, τὰ χεῖλη τοῦ ὁποίου ἐψιθύριζον προσευχάς. Ἡ ὥρα ἦτο καταλλήλος πρὸς λατρείαν τοῦ θεοῦ. Ὁ ἥλιος εἶχε δύσει· βαθεῖα ἦτο ἡ περίεσιωπή, καὶ τὰ φύλλα τῆς πλατάνου σειόμενα ἐκ τῆς ἀπαλῆς αὔρας τῆς ἐσπέρας, ἐμίγνουν τὸν ψίθυρον αὐτῶν πρὸς τὸν κελαρυσμὸν τοῦ ἐγγύς ῥυακίου, καὶ ἐφαίνοντο ὑμνοῦντα καὶ αὐτὰ τὸν Δημιουργόν.

Ὅτε ὁ σεβάσμιος πρεσβύτερος ἐτελείωσε τὴν προσευχὴν του, ἐξῆλθε τοῦ κορμοῦ τῆς πλατάνου καὶ ἐχώρησε πρὸς με. Ὁνομάζετο παπᾶ Δημήτρης καὶ ἦτο ἐκ Κλαπατσούνας· προσηνέχθη νὰ μὲ φιλοξενήσῃ, κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην, σπανίως δὲ ἐδέχθη πρόσκλησιν μετὰ τοσαύτης χαρᾶς, μεθ' ὅσης τὴν τοῦ σεβασμίου ἱερέως, τὴν μνήμην καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ὁποίου θὰ τηρήσω ἐσφεί. Πρὶν ἢ καταλείπω τὴν ἐρημίαν ἐκείνην, ἐζήτησα τὴν ἄδειαν νὰ ἴδω τὸ ἐσωτερικὸν τῆς πλατάνου, ἥςτινος ἃς ἐπιτρέψῃ ὁ ἀναγνώστης, νὰ δώσω ταχυτάτην περιγραφὴν. Τὸ ἐσωτερικὸν εἶναι οἶονεῖ ἐσκαμμένον, ἀπὸ δὲ τοῦ ὕψους κρέμονται κανδύλαι, μικροὶ πολυέλαιοι, καὶ εἰκόνες. Ἡ κοιλότης χωρίζεται εἰς δύο· εἰς τὸ ἱερὸν δηλονότι, καὶ εἰς τὸν νάρθηκα, ἵνα εἴπω οὕτω. Ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ, προσηκόντως διεσκευασμένου, δύνανται νὰ κινήθωσιν ἀνέτως δύο ἄνθρωποι, ἐντὸς δὲ τῆς ἄλλης τοῦ πλατάνου περιφερείας βεβαίως δύνανται ἀνέτως νὰ ἐκκλησιασθῶσι 12—15 ἄνθρωποι, οὕτως ὥστε 17 ἄνθρωποι δύνανται ἐν πάσῃ ἡσυχίᾳ νὰ μείνωσιν ἐντὸς τοῦ εἰς ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας μεταποιηθέντος κορμοῦ τῆς Πλατάνου τῆς Κλαπατσούνας. Πρὸς τὴν δυτικὴν ἐσωτερικὴν παρεῖαν, μικρὸν ὑπεράνω τοῦ ἐδάφους, μοι ἔδειξεν, ἐπὶ τῇ ἐρωτῇ μου, ὁ σεβάσμιος ἱερεὺς τὸ οἶονεῖ ἐκτυπον τῆς εἰκόνης τῆς Παναγίας. Παρετήρησα μετὰ πολλῆς προσοχῆς, καίτοι ἦτο σκότος. Ὁμολογῶ ὅτι πρέπει νὰ θέλῃ τις ἐπιμόνως νὰ πιστεύῃ ὅτι ὑπάρχει ἐπὶ τῆς παρεῖας τῆς πλατάνου ἐκτυπον τῆς εἰκόνης τῆς Παναγίας ὅπως πεισθῇ ἐπὶ τέλους ὅτι ἔχει πρὸ αὐτοῦ τὸ ἀντίτυπον τῆς εἰκόνης. Δὲν ἠξέρω ἐὰν τὸ σκότος ἀπέκρυψεν ἀπ' ἐμοῦ τὰ χαρακτηριστικὰ νομίζω ὅμως ὅτι αἱ ἴνες καὶ οἱ ὄζοι τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς πλατάνου δὲν ἀποδίδουσι τὸ ἀντίτυπον τῆς Παναγίας ὡς γενικῶς καὶ εὐλαβῶς πιστεύεται.

Περίξ τῆς πλατάνου ὑπάρχουσι 12 στῆλαι ἐκ λίθου πελεκητοῦ, ἔργον νεώτατον, σκοποῦν νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀρχὴ περιπτέρου, ὅφ' ὃ νὰ στεγάζωνται, ἐν ὥρᾳ χειμῶνος, οἱ προσερχόμενοι ὅπως ἐκκλησιασθῶσιν εἰς τὸν ἐντὸς τῆς πλατάνου ναῖσκον τῆς Παναγίας. Ἡ θέσις, ἐνθα ἀκ-

μάζει, ἡ πλάτανος, ἐχρησίμευεν ἄλλοτε ὡς γήπεδον, ἐφ' οὗ ἐθεμελιώθη μονή, τὰ ἐρείπια τῆς ὁποίας εἶχον πρὸ ἐμοῦ. Ἦδη εἶναι νεκροταφεῖον.

Ὅτε ἀπεχώρησα μετὰ τοῦ ἱερέως ἐκ τῆς πλατάνου ἦτο πλέον νύξ. Καθ' ὁδὸν χωρικάι μητέρες, μετὰ ἀσθενῆ νήπιά των ἐν ταῖς ἀγκάλαις ἐσταμάτουν τὸν γέροντα ἱερέα αἰτοῦσαι εὐχὰς καὶ συμβουλὰς παρ' αὐτοῦ ὡς ἱατροῦ (διότι ἐννόει πρακτικῶς πῶς τὴν θείαν τέχνην), καὶ ὡς λειτουργοῦ τοῦ Ὑψίστου. Ὁ ἱερεὺς ἀπηύθυνε μειλίχως συμβουλὰς καὶ παραινέσεις. Ἔθετε τὴν χεῖρά του ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀσθενοῦς βρέφους καὶ τὸ ὑλόγει. Νομίζω ὅτι ἡ ἀγνότης τῆς προσευχῆς του καὶ ἡ πρὸς αὐτὸν πεποιθήσις τῶν μητέρων ἀνεπλήρουν τὴν ἐπιστήμην, τὸ δὲ ἀσθενὲς παιδίον, ὑπὸ τὸν θερμὸν ζῆλον καὶ τὴν περιποίησιν τῆς μητρός, ἐπανέκτα τὴν υἱείαν του μὴ παθοῦσαν ἐκ δεινῆς ἢ περιπλοκῆς νόσου. Πρόχειροί τινες συμβουλαί, τὰ συνήθη οἰκιακὰ φάρμακα, τὸ ἡρωϊκὸν φάρμακον τῆς πεποιθήσεως συνετέλουν εἰς τὴν ἐπανάκτησιν τῆς υἱείας τῶν πασχόντων μεγάλων ἢ μικρῶν. Κοιμώμενος ἡ ἐργηγορὼν εἶχον διαρκῶς πρὸ ἐμοῦ τὴν εἰκόνα τοῦ σεβασμίου ἱερέως προσευχομένου ἐντὸς τοῦ ναΐσκου τῆς πλατάνου, ἡ εὐλογοῦντος τὰ ἀσθενῆ νήπια. Καὶ ὅτε τὴν ἐπαύριον ἡγέρθη, ἅμα τῇ αὐγῇ, ὅπως ἀπέλθω τῆς Κλαπατσούνας, παρεκάλεσα ἐν πεποιθήσει τὸν ἱερέα νὰ εὐλογήσῃ καὶ ἐμέ, καὶ τὴν εὐλογίαν του ἐκείνην ἀπεκόμισα ἐφόδιον προσφιλές, καὶ ἀνάμνησιν γλυκεῖαν ἀνακαλέσασαν εἰς τὴν τεθορυβημένην ψυχὴν μου τοὺς ὥραίους χρόνους τῆς παιδικῆς εὐλαβείας καὶ πίστεως, ὅτε, τὴν εὐλογίαν καὶ τὴν συγγνώμην τοῦ πνευματικοῦ ἐδεχόμεθα ἐν φόβῳ καὶ συγκινήσει, μετὰ τὴν ἐδραϊκὴν πεποιθήσιν ὅτι εὐλογούμενοι ὑπὸ τοῦ ἱερέως ὑλογοῦμεθα ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, ἀοράτως παρισταμένου κατὰ τὴν προσευχὴν καὶ τὴν μετάνοιαν τῆς ἐξομολογήσεως.

Ἡ μονὴ τῶν Ταξιαρχῶν.

Διὰ μέσου χαραδρῶν καὶ ἀτραπῶν δυσβάτων, ἔφθασα, μετὰ μακρὰν καὶ κοπιώδη πορείαν, εἰς τὴν μονὴν τῶν Ταξιαρχῶν, καὶ ἀπὸ τῆς ἐπαρχίας τῶν Καλαβρύτων εἰς τὴν τῆς Αἰγιάλειας. Ὁ τύπος τῶν ἐν Ἑλλάδι μονῶν εἶναι ἀναλλοιώτως ὁ αὐτὸς πάντοτε, ἀρκεῖ δὲ τις νὰ δώσῃ τὴν περιγραφὴν ἐνὸς μόνου συνήθους μοναστηρίου ὅπως δώσῃ τὴν εἰκόνα τοῦ κτιρίου τῶν λοιπῶν μονῶν καὶ τοῦ βίου αὐτοῦ τῶν μοναχῶν. Μέγα λιθόκτιστον τετράγωνον, μὲ φαιὰ τὰ τεῖχη, ἄρρυθμον καὶ ἄκρομψον, ἰδοὺ ἡ πόρρωθεν εἰκὼν κτιρίου Ἑλληνικῆς μονῆς. Ἐνδον ὑπάρχει περίβολος, καὶ κατὰ μέσον ἐγείρεται συνήθως ἡ ἐκκλησία. Διπλῇ σειρὰ ξυλίων ἐξωστῶν ἐνὸνται τὰς τέσσαρας τοῦ κτιρίου πλευράς. Τὰ κελλία δὲν συγκοινωνοῦσιν ἐσωτερικῶς πρὸς ἀλλήλα, ὁ δὲ βίος ἐν τοῖς ἐρημητηρίοις ἐκείνοις εἶναι μᾶλλον ἐγωϊστικὸς. Οἱ μοναχοὶ δὲν ζῶ-

σιν ὡς ἐν κοινοβίῳ· ἕκαστος μεριμνᾷ περὶ ἑαυτοῦ καὶ τῶν ὑποτακτικῶν του. Καλλιεργεῖ κηπάριον, ἐξ οὗ πορίζεται τὰ ὄσπριά του, παντοῖα ἄλλα λαχανικά, καὶ ἐνίοτε καρπούς. Ἡ μονὴ παρέχει αὐτῷ καὶ τοῖς ὑποτακτικοῖς του τὸν ἄρτον, τὸν οἶνον, τὸ ἔλαιον κτλ. Ἐκαστος τρώγει οἷαν δῆποτε βούλεται ὦραν, καὶ κοιμᾶται ἐπίσης. Ἐν σχετικῇ ἀπραξίᾳ διαρρέει ὁ ἐν ταῖς μοναῖς βίος τῶν μοναχῶν. Ἐγείρονται πρωΐαιτάτα καὶ ἅμα τῷ ἤχῳ τοῦ σημάντρου κατέρχονται πρὸς προσευχὴν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Προγευματίζουσι περὶ τὴν 9 ἢ 10 ὥραν, ἀναπαύονται εἴτα, ἀναλίσκουσι τῆς ἡμέρας τὰς ὥρας εἰς καλλιέργειαν τῶν κηπαρίων καὶ σπανιώτατα εἰς τὴν ἀνάγνωσιν, ἀπέρχονται εἰς τὴν ἐκκλησίαν κατὰ τὰς ὥρας τοῦ ἐσπερινοῦ, δειπνοῦσι περὶ λύχνων ἀφᾶς, κατέρχονται καὶ πάλιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὅπως ψάλλωσι τὸ ἀπόδειπνον, καὶ περὶ ὥραν 8 ἢ 9 τῆς νυκτὸς ἀποσύρονται εἰς τὰς κλίνας τῶν ὅπως ἐπαναλάβωσι τὴν ἐπαύριον τὸ αὐτὸ εἶδος τοῦ βίου. Οἱ πρεσβύτεροι ἢ οἱ πάσχοντες ὅπως δῆποτε ὀλιγωροῦσιν ἐνίοτε τῶν συνεθῶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν καθόδων. Συνήθης νόσος μαστιζοῦσα τοὺς καλογήρους εἶναι ἡ ἀρθρίτις. Ἐκτεθειμένοι εἰς τὰς ὑγρασίας καὶ τὰ φύχη τοῦ χειμῶνος εἰς τόπους ὑψηλοῦς, φοιτῶντες κατὰ τὰς μεταμεσονυκτίους ὥρας εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ διαμένοντες ἐν τῇ ψυχρᾷ ἐκείνῃ ἀτμοσφαιρᾷ ἀκίνητοι ἐπὶ ὥραν πολλήν, ὑφίστανται τὰς ἐπιρροὰς τῶν μεταστάσεων τούτων, ἐκδηλουμένας συνήθως ὑπὸ τὸν τύπον τῆς χρονίης ἀρθρίτιδος. Κατὰ γενικὸν κανόνα αἱ θέσεις, ἐνθα ἡγέρθησαν αἱ μοναὶ εἶναι τερπνόταται. Ὅρη καὶ δάση πυκνὰ ὑπέρικνται τῶν πενιχρῶν τοίχων ἑλληνικῆς μονῆς. Ὑδάτων πηγαὶ καὶ χείμαρροι κατακλύζουσι τὰς πλευράς τῶν ὀρέων, καὶ ἐν μέσῳ τῆς ἀγρίας φύσεως, ἡ πρόνοια τοῦ καλογήρου παρασκευάζει λαχάνοκηπον ἢ κηπάριον ὁπωροφόρων δένδρων, καὶ ἐνίοτε ἀνθέων. Ἡ εἰλικρινὴς φιλοξενία εἶναι τὸ κύριον τῶν μονῶν μας γνώρισμα· ὁ ξένος τυγχάνει, ἀδιακρίτως τῆς κοινωνικῆς θέσεώς του, πάσης δυνατῆς περιποιήσεως. Εἰς τὸν ἵππον παρέχεται ἄφθονος νομὴ, ἀπέρχεται δὲ ὁδοιπορὸς ὑπὸ τὸ κράτος ἐντυπώσεων μᾶλλον εὐχαρίστων ἐκ τῆς προσηνείας τῶν μοναχῶν, οἵτινες ἐν ὅλῃ τῇ ἀγροικίᾳ τοῦ ἥθους εἰσὶν ἐν τούτοις εἰλικρινῶς μειλίχοι. Ὑπάρχουσι βεβαίως καὶ ἐξαίρεσεις ἐπὶ τὸ χεῖρον καὶ ἐξαίρεσεις ἐπὶ τὸ βέλτιον. Αὐτῶ ὅμως περὶ τοῦ γενικοῦ κανόνος.

Οἱ «Ταξιαρχαὶ» εἰσὶ μία τῶν πλουσιωτάτων ἀν μὴ καὶ ἡ πλουσιωτάτη τῶν μονῶν τοῦ κράτους. Ἐχουσιν εὐρείας κτήσεις σταφιδαμπέλων, καὶ κτήματα ἄλλα, ἀφ' ὧν πορίζονται γενναῖα εἰσοδήματα. Ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν ἐν Ἑλλάδι μονῶν, οἱ «Ταξιαρχαὶ» κατέχουσι θέσιν ἐπιφανῆ. Ἐδωκαν εἰς τὴν σύγχρονον ἐκκλησίαν πλείους λογίους κληρικούς, τινὲς τῶν ὁποίων ἐφθασαν ἐπαξίως εἰς τὸ ἐξοχον τοῦ Ἐπισκόπου ἀξίωμα. Ὁ Σελινοῦς ποταμὸς παραρρέει τῇ μονῇ, ἥς τὰ πρῶτι-

στα ἔχνη φαίνονται ὀλίγῳ ἀνωτέρω τοῦ σημερινοῦ κτιρίου, πρὸς τὴν βᾶσιν ἀπωτέρου βράχου κοπιωδεστάτου τὴν ἀνοδόν. Ἐν τῇ μονῇ τῶν Ταξιαρχῶν τηροῦνται εὐλαβῶς καὶ τεμάχια τῶν ὀργάνων, δι' ὧν ἐβασανίσθη ὁ Θεάνθρωπος, «Ἁγία Πάθη» καλούμενα. Εἰς τὰ ὕψη τῶν ἐν Θεσσαλίᾳ μονῶν τῶν Μετεώρων μοι ἐδείξαν ἐπίσης οἱ καλόγηροι τεμάχιον τοῦ ἀκανθίνου στεφάνου καὶ τοῦ σπόγγου. Νομίζω ὅτι ἡ ὑπερβάλλουσα εὐλάβεια τῶν μοναχῶν καὶ ὁ πόθος ὅπως περιποιησῶσι δίκαιον κλέος εἰς τὴν ἰδίαν μονὴν πείθει εὐχερῶς αὐτοὺς ὅτι κατέχουσι πράγματι τεμάχια τοῦ τιμίου Σταυροῦ καὶ τῶν ἄλλων ἐργαλείων, δι' ὧν καὶ ἐν οἷς ἐμαρτύρησεν ὁ Θεὸς Ἀρχηγὸς τῆς Θρησκείας ἡμῶν. Τὰ «Ἁγία Πάθη» τῆς μονῆς τῶν Ταξιαρχῶν περιάγονται, τῇ αἰτήσει, εἰς τὰς κώμας καὶ τὰ χωρία πρὸς ἐπιτέλειαν εὐχῶν, καὶ καθόλου πρὸς ψυχικὴν ὠφέλειαν τῶν πιστῶν.

Ἐκ τῆς γυναικειᾶς μονῆς τῆς Πεπελενίτσας.

Εἰς ὥρας ἀπόστασιν ἀπὸ τῶν Ταξιαρχῶν, ἐκεῖθεν τοῦ Σελινούντος ποταμοῦ, καὶ ἐπὶ τῆς πλευρᾶς βράχου ἀποτομωτάτου ὑπάρχει γυναικεῖα μονὴ τῆς Πεπελενίτσας καλουμένη, καὶ ἀπρόσιτος φαινόμενη πόρρωθεν. Ὑπερθεν δεινροφύτου καὶ περιρρύτου χαράδρας, ἐκεῖ ἔνθα μόλις οἱ ἀετοὶ δύνανται νὰ προσπελάσωσιν, εἰσὶν ἐκτισμένα πενιχρά, ἀλλὰ καθάρωτα κελλία καλογραιῶν, ἀς ἀγνωσῶ ποία ἀνάγκη καὶ ποῖον αἶσθημα ὀξύ, ἡνάγκασε νὰ καταφυγῶσιν εἰς τοὺς δυσβάτους ἐκείνους κρημνοὺς. Σκέψεις ῥομαντικαὶ μὲ κατεῖχον ἐξ ὀλοκλήρου ἀπερχόμενον, περὶ τὴν αὐγὴν, εἰς τὴν γυναικεῖαν μονὴν τῆς Πεπελενίτσας. Ἠλπίζον καὶ ἐπόθουν νὰ συναντήσω ὑπὸ τὰ τεῖχη τῆς μονῆς ὠχρὰν παρθένον μὲ κοίλους ἐκ τῆς ἀγωνίας ὀφθαλμούς, μὲ ποδῆρη τὴν μελανὴν ἐσθῆτα, καὶ τὴν καλύπτραν ἐξικνουμένην ἄχρι τῆς ὀσφύος, δεομένην εἰς τὸ ἐνδότατον τοῦ ναοῦ καὶ ἐκλιπαροῦσαν τὴν Πρόνοιαν νὰ παρᾶσχῃ εἰς αὐτὴν τὴν δύναμιν νὰ λησμονήσῃ τὸν κόσμον καὶ τὰς τρικυμίας του. Ἀνεζήτητον οἶνει τύπον Ἑλληνίδος μοναχῆς, χωρὶς ἐν τούτοις καὶ ν' ἀσπάζωμαι θεσμὸν γεγραμκότα, καὶ οὐ μόνον ἄχρηστον σήμερον, ἀλλὰ καὶ ἐπιζήμιον. Σχεδὸν ἐβλεπον τὴν δόκιμον παρθένον γονυπετῇ εἰς τὰς πλάκας τῆς ἐκκλησίας, ὁμνύουσαν ἀλύτους ὄρκους. Ἡ ψαλλίς διανοίγεται ἀφᾶνης ὑπὸ τὴν χεῖρα τῆς ἡγουμένης· προσφύει τὴν κόμην τῆς δοκίμου, καὶ οἱ πλούσιοι βόσφυχοι τῆς κόρης κυλίσονται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς Ἐκκλησίας, ἐνῶ ἡχοῦσιν οἱ κῶδωνες, καὶ ὑπὸ τοὺς ὕμνους τοῦ χοροῦ ἐξαγγέλλει τὴν αἰωνίαν καθοσίωσιν αὐτῆς ἡ νεαρὰ μοναχὴ. Περαιτέρω, ὀπισθεν τοῦ κίονος τῆς ἐκκλησίας, θρηνεῖ ἡ μήτηρ τῆς νύμφης τοῦ Χριστοῦ. Τάφος κατέπτε ζῶσαν τὴν κόρην τῆς, καὶ νεκρὰ ἐφεξῆς διὰ τὸν κόσμον, ἀδιά-

φορος εἰς τὰς ἀπατηλὰς τέρψεις του, καὶ εἰς τὰς δυστυχίας του μόνον συμπαθῆς, περιπτύσσεται τὸ ὕψατον τοὺς γονεῖς καὶ οἰκείους τῆς ἡ νεαρᾶ ἀδελφῆ, καὶ ἀποσύρεται εἰς βίον ἀδιατάρακτον, λησμονήσασα χωρὶς νὰ λησμονηθῇ, καὶ ἀποθανοῦσα χωρὶς νὰ παύσῃ ζῶσα, αἰσθανομένη καὶ παλαίουςα....

Οὐδέποτε μέχρι τοῦδε εἶχον ἐπισκεφθῇ γυναικεῖαν μονὴν· οὐδέποτε εἶχον ἰδεῖ Ἑλληνίδας καλογραφεῖς· ἐὰν δὲ ἐν τῇ φαντασίᾳ μου διέπλωτον ζωηροτέραν τὴν εἰκόνα τοῦ ἀσύλου τούτου τῶν γυναικῶν, καὶ τῶν ἀσθενῶν συντριμμάτων τοῦ θεαλλώδους πελάγους τῆς ζωῆς, ἴσως ἤμην ὀλίγον συγγνωστός. Ἡ ἐπίσκεψίς μου εἰς τὴν μονὴν τῆς Πεπελενίτσας μ' ἐθεράπευσεν ἐντελῶς καὶ ἄνευ κινδύνου ὑποτροπῆς. Εἶδον τὰς μοναχὰς ὑφαινούσας εἰς τὸν ἱστὸν παχεῖας ὀθόνης· τινὲς τούτων γυμνόποδες ἀνεκίουν ἐντὸς χαλκῶν λεβήτων σίτον, ἐφ' οὗ ἐχέετο ἄφθονον τὸ νῆμα τῆς κρήνης. Περαιτέρω μίαι τις ἔπλυνεν ἐνδύματα· ἔπλασσα ἀκαριαίως τὸν ἐντελέστερον τύπον ὀρεστιάδος Ναυσικῆς, καὶ ἡ φαντασία μου, συνδιαλλάξασα τὰς Ὀμηρικὰς καὶ Χριστιανικὰς παραδόσεις, ἐθεώρει ἐν τῇ πλυνούσῃ μοναχῇ ἀπολωλότα τύπον κάλλους ἀρχαίου, πλήρους ἀορίστου ῥέμβης καὶ πόθων δαμασθέντων ὑπὸ τὴν δύναμιν καὶ τὸ σθένος τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς θελήσεως. Ἡ Ναυσικᾶ μου ἐστράφη αἰφνίς· βαβαί, ποῖον ψυχρὸν λουτρὸν ἐπεχύθη ἐπ' ἐμοῦ, καὶ ποῖος πάγος διεδέχθη τὴν θερμὴν τῆς φαντασίας! Εἶχεν ὑπερβῇ τὸ βδὸν ἔτος τῆς ἡλικίας τῆς ἡ ἐν Χριστῷ ἀδελφῆ, τὰ δὲ χαρακτηριστικά τῆς δὲν ἐμαρτύρουν βεβαίως ὅτι ἡ μοναχὴ ἡδύνατο κατὰ τὴν νεότητά τῆς νὰ χρησιμεύσῃ ὡς πρότυπον διὰ τὴν σμίλην τοῦ Φειδίου· ἐὰν ὑπῆρχον καὶ θῆλεις Σεληνοί, ἴσως.

Αἱ μοναχαὶ ὑφαντουργοῦσι, καλλιεργοῦσιν ἐνίοτε τοὺς κήπους καὶ τοὺς ἀγρούς, καὶ ζῶσιν ἐν μακαρίᾳ ἀμαθείᾳ, τὸ πάχος τῆς ὁποίας οὐδὲν τηλεβόλον Κρούπ δύναται νὰ διελάσῃ. Δὲν ἐννοῶ παντελῶς τὰς γυναικεῖας μονὰς, ὅτε δὲ μ' ὠδήγησαν παρὰ τινι νεαρωτάτῃ μοναχῇ, μόλις δεκαεπταετίδι, τοὺς φλογεροὺς καὶ μελανοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ὁποίας εἶχε χαυνώσει ὁ πυρετός, ἠρώτησα ἐν τινι ἀγανακτήσει, κατὰ τί ἄρα γε συμβάλλεται εἰς τὸ κλέος τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς θρησκείας Του ἡ καθειρῆς τῆς μικρᾶς ἐκείνης κόρης, ἥτις πρὸ ὀλίγων μόλις ἡμερῶν, ὡς μοι εἶπεν ἡ συνοδεύουσα με γραῖα μοναχῇ, εἶχε περιβληθῇ τὸ μοναχικὸν σχῆμα. Ἐννοῶ καὶ ἐκτιμῶ βαθέως τὰς εὐγενεῖς θυσίας, καὶ τὰς θαυμάζω ὅσον καὶ ἂν εἶναι τολμηραὶ καὶ παρόλογοι. Δὲν ἐννοῶ ὅμως νὰ κατακλείῃ τις εἰς τὸν βράχον τῆς Πεπελενίτσας νεαρωτάτην κόρην, νὰ πείθῃ αὐτὴν περὶ τῆς σωτηρίας τῆς ψυχῆς τῆς, ἐπελευσομένης ἀσφαλῶς διὰ τῆς μονώσεως καὶ τῆς νηστείας, καὶ νὰ στερῇ οὕτω τὴν οἰκογένειάν τῆς καὶ τὴν κοινωνίαν τῶν ὑπηρεσιῶν καὶ τῶν φροντίδων, ἃς ἡ φύσις καὶ ἡ ἀνθρωπότης ἐπεκλήρωσεν εἰς τὰ φύλα. Τίνα ὑπῆρξ-

τησεν ἡ θυσία τῆς κόρης ἐκείνης, ἥτις ἀμφιβάλλω ἐὰν εἶχε εὐκρινῇ συνείδησιν τῆς ἀποφάσεώς τῆς; Ἐὰν δὲ ἐκάστη πρᾶξις τοῦ ἀνθρώπου ἀφορᾷ εἰς σκοπὸν τινα, τίς δύναται νὰ εἶναι σήμερον ὁ εὐγενής, ὁ γενναῖος, ὁ ὑψηλὸς σκοπὸς τοῦ μοναχοῦ ἢ τῆς μοναχῆς ἐντὸς τῶν τοίχων τοῦ μοναστηρίου, ὑπὸ τὴν ῥάθυμον ἀπραξίαν καὶ τοὺς ἐκ τῆς ἀργίας πηγάζοντες λογισμούς....

Οὐδὲν ἄξιον λόγου παρουσιάζει, ὡς κτίριον, ἡ μονὴ τῆς Πεπελενίτσας, ἀλλὰ καὶ οὐδὲν ὑπὸ τὴν ὑψηλοτέραν ἔσopiν τοῦ μοναστικοῦ βίου. Εἰς μικρὰν αἴθουσαν εἶδον χάλκινον μετάλλιον μετὰ τοῦ σχετικοῦ διπλώματος τῆς ἐν Παρίσις παγκοσμίου ἐκθέσεως τοῦ 1867, ἀπονεμηθὲν τῇ μονῇ διὰ πεμφθέντα ἐργόχειρα καὶ ὑφαντουργήματα. Ἐξερχόμενος ὅπως ἀναχωρήσας εἶδον ἐπὶ τῆς παρειᾶς καθέτου βράχου τὰ ἐρείπια τοίχου, καὶ μικρὸν θαλωτὸν παράθυρον ἀρκετὰ καλῶς διατηρούμενον. Εἶναι ἄξιον ἀπορίας πῶς καὶ παρὰ τίνων ἐκτίσθη ὁ τοίχος ἐκεῖνος, διότι οὐδαμόθεν εἶναι προσιτὸς εἰς τὸν ἀνθρωπινὸν ὁ βράχος. Ἐὰν τις ἐπίστευεν εἰς τὰ θαύματα, τότε μόνον ἡδύνατο νὰ ἐρμηνεύσῃ τὴν ἐπὶ τοῦ καθέτου καὶ ἀπροσίτου βράχου ὑπαρξίν τοῦ τοίχου ἐκεῖνου. Οὕτε τύπον μοναχῆς οὐδ' ἄλλην ὑπαρξίν συμπαθῇ, μετὰ καρτερίας φέρουσιν τὰς ὁδύνας καὶ τὰς ψεύσεις τοῦ βίου, εὖρον ἐν τῇ γυναικεῖᾳ μονῇ τῆς Πεπελενίτσας. Προφανῶς εἶχον ἀποτύχει τοῦ σκοποῦ μου. Ἡ μελαγχολικὴ γοητεία ἡ μεταρσινοῦσα τὸν νοῦν εἰς σφαίρας ἄλλας, εἶχεν ἐντελῶς λυθῇ, ἀπῆλθον δὲ τῆς γυναικεῖας μονῆς ὑπὸ τὴν ἐντύπωσιν πραγματικότητος, ὀλίγον χυδαίας. Ἡ διάψευσις ἐκείνη τῶν ἰδεῶν καὶ προσδοκιῶν μου δὲν ἦτο ἡ πρώτη δι' ἐμέ.

Παρὰ τὸ Αἶγιον.

Ἀκολουθῶν ἐπὶ τινα χρόνον τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Σελινούντος ποταμοῦ ἐβάδισα πρὸς τὸ Αἶγιον. Ἀπεθαύμαζον καθ' ὅδον τὴν δαφιλῇ φυτεῖαν καὶ τὴν ἔκτακτον εὐρωστίαν τῆς σταφιδαμπέλου. Πρὸ ὀλίγων ἔτι χρόνων λόγχαι καὶ δάση πυκνὰ ἔσκεπον τὰς πλευρὰς καὶ τὰς κορυφὰς τῶν λόφων, οὗς, κεκαλυμμένους ὑπὸ σταφίδων καὶ ἀπεράντους, εἶχον ἤδη πρὸ ἐμοῦ. Ἀπαράμιλλος εἶναι ἡ ἀποψὶς τῆς μικρᾶς, ἀλλὰ τερπνοτάτης πεδιάδος τοῦ Αἰγίου θεωρουμένης ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ λόφου, δι' οὗ κατῆλθον. Κυανοῦν ὕγρον πεδίον ἡπλοῦτο πέραν τῆς πεφυτευμένης καὶ χλοαζούσης ἀκτῆς. Ὑπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ καθέτου ἡλίου ὁ μαρμαίρων Κορινθιακὸς ἥστραπτεν ὅλος. Λευκὰ ἱστία ἐπέπλεον τῆς ἐπιφανείας του, καὶ ἑλικες ἀτμοπλοίων συνετάρασσον, ἐν μέσῳ ἀφρῶν λευκῶν, τὴν γαληνιαίαν ἐπιφανείαν του. Πετρώδεις ἐξετείνοντο πέραν τοῦ πόντου αἱ ἀπύτομοι τῆς Στερεᾶς ἀκταί, ἐνῶ μειδιδῶσα καὶ χλοερὰ φύσις, ὑπὸ παντοίων χρωμάτων ἐμιλτωμένη, κατέθελε τὸν ὀφθαλμὸν τοῦ θεωροῦντος

τὴν ἀκτὴν τοῦ Αἰγίου. Πλατεῖα ἐλικοειδῆς ταινία ποῦ μὲν λευκῇ, καὶ ποῦ ὑποκύανος ἢ φαῖα ὑψάκου τὰς πρὸς τὰς λοφοσειρὰς ἐσχατίας τῆς πολυποικιλτοῦ πεδιάδος. Ἦτο ὁ ποταμὸς Σελινούς, χωρῶν πρὸς τὴν ἐκβολὴν αὐτοῦ, καὶ δι' ὧραίων ἐλιγμῶν, οἶονεὶ παιγνίων, ἀποχαιρετῶν τὴν εὐδαίμονα γῆν μικρὸν πρὶν ἢ καταδυθῇ εἰς τὰ ἔγκατα τοῦ γλαυκοῦ πόντου.

Εὐάρεστον αἰσθημα ὑφίσταται ὁ ἐπισκεπτόμενος τὸ Αἶγιον, καὶ ἀντιλαμβάνομενος τῆς ἀναμφισβήτητου προόδου, πρὸς ἣν γοργῶς χωροῦσιν οἱ Αἰγίεις. Ἡ πολύτιμος σταφὶς εἶναι ἡ πρωτίστη τῆς ἀκμῆς τῆς πόλεως αἰτία. Θὰ φανῇ ἀπίστειτον, ἐν τούτοις εἶναι ἀληθές ὅτι ἡ ἐπαρχία Αἰγίου στερεῖται ἀμαξίτων ὁδῶν, καὶ ὅτι ἔνεκα τῆς ἐλλείψεως καὶ τῶν στοιχειωδестаτων αὐτῶν τῆς συγκοινωνίας μέσων, ὁ παραγωγὸς πληρώνει διὰ τὴν μεταφορὰν τοῦ καρποῦ ἀπὸ τῆς ἀλωνός του εἰς τὴν προκυμαίαν ὅσα πληρώνει ἀπὸ τῆς προκυμαίας εἰς τὸ Λονδίνον. Ἐκπληξιν καὶ ἀγανάκτησιν κινεῖ ἡ ἀδιαφορία αὕτη πασῶν τῶν Ἑλληνικῶν Κυβερνήσεων, αἰτίνας, φροντίζουσιν ἐπιμελῶς νὰ φορολογῶσιν ἀνελλιπῶς καὶ γενναίως τὸ πολύτιμον εἶδος, δὲν φροντίζουσι τοῦλάχιστον νὰ δαπανήσωσιν ἐφ' ἀπαξ ποσὸν τι ὅπως καταστήσωσι ταχυτέραν καὶ ἀκοπωτέραν τὴν εἰς τὰς ἀποθήκας μεταφορὰν τοῦ προϊόντος. Καθόλου εἰπεῖν, ἡ συγκοινωνία ἐν Πελοποννήσῳ εἶναι ἐλλιπεστάτη· καὶ ὅτε, πλείων πρὸς τὰς ἀκτὰς τῆς Στερεᾶς, εἶδον ἐπὶ τῶν βράχων μακροτάτην γραμμὴν ἀμαξίτου ὁδοῦ ἐνούσης ἄγωνα καὶ ἀπόκνετρα σημεῖα, ἐχειροκρότησα μὲν τὴν ὅπως δῆποτε πρόδον τῶν δημοσίων ἔργων ἐν Ἑλλάδι, ἀνεμνήσθην ὅμως καὶ τοῦ Αἰγίως, καὶ τοῦ Πελοποννησίου καθ' ὅλου καλλιεργοῦντος τὴν λιπαρὰν γῆν, εἰσφέροντος μέγιστα χρηματικὰ ποσὰ εἰς τὸν δημόσιον ταμεῖον, στερουμένου ὅμως δρόμων, καὶ ἀναγκαζομένου νὰ κινδυνεύῃ πολλάκις ὅπως βραδέως καὶ κατὰ μικρὸν μεταφέρει δι' ὑποζυγίων, καὶ δι' ἀβάτων σχεδὸν ὁδῶν, τῆς κοπιωδестаτῆς ἐργασίας του τὰ προϊόντα.

Ἐν Αἰγίῳ ἡθροίζοντο τὸ πάλαι οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν Ἀχαιῶν, συνεχίζοντες τὰς ὧραίως παραδόσεις τοῦ Ἀμφικτυονικοῦ Συνεδρίου καὶ τῶν Δελφῶν. Κατὰ τὴν πανάρχαιον ἐποχὴν τὸ Αἶγιον, πρὸς τοῖς ναοῖς τῆς Ἀφροδίτης καὶ τοῦ Ποσειδῶνος, ἐκέκτητο καὶ ναὸν τοῦ Ὁμαγυρίου Διός, κληθέντα οὕτως ἀφ' οὗ ὁ ἀναξ Ἀγαμέμνων ἡθροίσεν εἰς τὴν ἀκτὴν ἐκείνην τοὺς περιφανεστέρους ἡγεμόνας λαῶν, μικρὸν πρὸ τοῦ ἀνάπλου τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου εἰς Τροίαν. Σήμερον αἱ ἀναμνήσεις αὐταὶ ἐνδίδουσι πρὸ τοῦ φυσικοῦ κάλλους τῆς πόλεως, καὶ τῆς βιωτικῆς εὐμαρείας, πρὸς ἣν ὀργῶσιν οἱ ἀποτοικοὶ. Καὶ εἶναι ἀληθῶς ἀπαράμιλλον τὸ κάλλος τῆς πεδιάδος τοῦ Αἰγίου, καὶ ἄξιον, καὶ ἄνευ τῶν ἀρχαίων ἀναμνήσεων, νὰ προκαλέσῃ τὸν ἐνθουσιασμόν τοῦ παρατηρητοῦ· ἡ δὲ ἀπὸ τοῦ ὕψους τῆς μεγάλῃς πλατείας ἀποψὶς καὶ θεωρία τῆς

υποκειμένης θαλάσσης, τῆς παραλίας ὁδοῦ, τῶν βουνῶν τῆς Στερεάς, τῶν μυχῶν τοῦ κόλπου, τῶν καταφύτων γηλόφων πέραν τοῦ πεδίου καὶ τῶν ἀπωτέρω ὁρέων τῆς ἐπαρχίας, ἐντείνει τὴν ἐκστασιν τοῦ θεατοῦ, μετὰ τινος δικαίας λύπης καταλείποντος τὴν εὐλογημένην γῆν, ἐνθα θάλλει ἡ λεμονέα, ἀκμάζει ἡ πλουσία ἀμπελος, καὶ εὖοσμα τὰ ἄνθη ἀρωματίζουσι, κατὰ τὰς ὥρας τοῦ ἐνιαυτοῦ ὥρας, τὴν χλιαρὰν τοῦ Αἰγίου ἀτμοσφαῖραν.

(Ἐπώνται Ἀπὸ Αἰγίου εἰς Πάτρας καὶ Πύργον. Αἰ ἐκβολαὶ τοῦ Ἀλφειοῦ).

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΠΑΓΑΝΕΛΗΣ

ΔΟΞΑ ΚΑΙ ΕΡΩΣ

(Συνέχεια· ἴδε σελ. 561).

Γ'.

Τάνακτον ἀπὸ φωνᾶς περιχαρεῖς ἔχει,
Καὶ ἀπὸ φῶτα πανταχοῦ μυρία καταυγάζεται.
Διὰ ποῖον θνητὸν εὐτυχῇ
Ἦ λαμπρὰ ἐργὴ ἐτοιμάζεται;

Schiller.

Ἡ αἶθουσα τοῦ δημαρχείου, εἰς ἣν εἰσ-
ήχθησαν οἱ νεήλιδες, ἐσχημάτιζεν ἐπί-
μηκες τετράπλευρον. Οἱ τοῖχοι καὶ ἡ ὀ-
ροφή, λίαν χαμηλοὶ ὡς πρὸς τὸ μῆκος τῆς
αἰθούσης, ἐκαλύπτοντο ὑπὸ μελανόχρου
σανιδώματος· τὰναριθμητὰ παράθυρα
στρογγύλας ὕαλους ἔχοντα, ἐφ' ὧν ἦσαν
ἐξωγραφημένα με πύρινα χρώματα τὰ σή-
ματα τῶν εὐγενῶν οἰκογενειῶν τῆς Οὐλ-
μης κατεῖχον μίαν πλευρὰν τῆς αἰθούσης·
ὁ κατέναντι τοῖχος ἐκαλύπτετο ὑπὸ τῶν
εἰκόνων τοῦ δημάρχου καὶ τῶν ἐπιφανῶν
συμβούλων τῆς πόλεως, οἵτινες σχεδὸν
πάντες τὴν αὐτὴν τηροῦντες θέσιν, τὴν
ἀριστερὰν χεῖρα ἐπὶ τῶν ἰσχιῶν ἔχοντες
καὶ τὴν δεξιὰν ἐπὶ τραπέζης πλουσίως
διακεκοσμημένης, ἔροιπον ἀπὸ τοῦ ὕ-
ψους τῶν πλασιῶν των, ἐπίσημα βλέμ-
ματα ἐπὶ τῶν ξένων τῶν διαδόχων των.
Οὗτοι ἔσπευδον καθ' ὁμίλους περὶ τὴν
τράπεζαν ἐν σχήματι πετάλου στηθεῖσαν
καὶ πληροῦσαν σχεδὸν ὅλην τὴν αἶθουσαν.
Οἱ σύμβουλοι καὶ οἱ πατρίκιοι, οἵτινες
ἔμελλον νὰ ξενίσωσιν ἐν ὀνόματι τῆς
πόλεως τοὺς κεκλημένους, φοροῦντες
τὴν κομφοτέραν αὐτῶν ἐφορτάσιμον στο-
λήν, καὶ τὰ δύσκαμπτα πολύπτυχα αὐ-
τῶν περιλαίμια, χιονώδη τὴν λευκότητα
ἀπετέλουν παράδοξον ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς
κονιορτώδεις ξένους αὐτῶν, ὧν αἱ βύρσι-
ναι στολὰ καὶ αἱ πανοπλῖαι προσετρί-
βοντο τραχέως ἐπὶ τῶν μεταξωτῶν καὶ
βελουδίνων αὐτῶν μανδυῶν. Μέχρι τῆς
στιγμῆς ἐκείνης εἶχον ἀναμείνει τὸν δού-
κα τῆς Βαυαρίας, ὅστις ἀπὸ τινων ἡμε-
ρῶν φθὰς ἐκεῖ εἶχεν ὑποσχεθῇ ὅτι θὰ με-
τάσχη τοῦ πολυῦτου συμποσίου· ἀλλ' ὅτε
ὁ αὐτάρχης αὐτοῦ ἐξήτησε συγγνώμην
ἐκ μέρους τοῦ κυρίου του, διότι δὲν ἡ-
δύνατο νὰ προσέλθῃ, αἱ σάλπιγγες ἤχη-
σαν τὸ πρὸ πολλοῦ ἀναμενόμενον σύν-

θημα καὶ ὅλοι ὤρμησαν εἰς τὴν τράπε-
ζαν, ὥστε ἡ φιλόξενος διαταγὴ τοῦ συμ-
βουλίου, ὅπερ ἤθελε νὰ τοποθετήσῃ ἕνα
κάτοικον τῆς Οὐλμης μεταξύ δύο ξένων
κεκλημένων, δὲν ἡδυνήθη νὰ τηρηθῇ αὐ-
στηρῶς.

Ὁ Μπραϊτενστάιν εἰλκυσε τὸν Γεώργιον
εἰς θέσιν τινά, ἣν συνέστησεν αὐτῷ ὡς
ἐξαιρέτον.

— Ἦμποροῦσα, εἶπεν ὁ γηραιὸς ἱππό-
της, νὰ σὲ βάλω νὰ καθήσῃς εἰς τὸ ἄνω
ἄκρον, σιμὰ εἰς τὰς ἐπισημότητες, σιμὰ
εἰς τὸν Φρόνδσμπεργ, τὸν Σίκιγκεν, τὸν
Χοῦτεν, ἢ τὸν Βάλδμπουργ, ἀλλὰ μέ τό-
σην ἐπίσημον συντροφίαν δὲν εἴμπορεῖ
κανεὶς νὰ φάγῃ ὅσον πεινᾷ με τὴν ἡσυ-
χίαν του. Ἦμποροῦσα νὰ σὲ τοποθετήσω
καὶ πλησίον ἐκείνων ἐκεῖ τῶν Βυρτεμ-
βεργίων καὶ τῶν Ἀουξβουργίων, ὅπου εἶνε
ἐκεῖνο τὸ λαδράκι. Μὰ τὴν ἀλήθειαν, ἡ
θέσις των δὲν εἶνε διόλου ἄσχημη, ἀλλ'
ἡξεύρω ὅτι οἱ κάτοικοι τῶν πόλεων δὲν
σοῦ πολυαρέσουν· δι' αὐτὸ σὲ ἔφερα ἐδῶ.
Παρατήρησε τριγύρω σου διὰ νὰ ἴδῃς πό-
σον ὥραία εἶνε ἡ θέσις μας. Οὐτε ἐν πρό-
σωπον γινώριμον δὲν εἶνε τριγύρω μας,
ἐπομένως δὲν ἔχομεν ἀνάγκην νὰ χανώ-
μεθα εἰς ὁμιλίαν· δεξιὰ ἔχομεν μίαν κα-
πνιστὴν κεφαλὴν ἀγριοχοίρου, μ' ἕνα λε-
μόνι ἀνάμεσα εἰς τοὺς ὀδόντας τῆς, ἀρι-
στερὰ μίαν πέστροφον ἢ ὁποία δαγκάνει
τὴν οὐρὰν τῆς ἀπὸ τὴν πολλὴν τῆς εὐ-
χαρίστησιν, καὶ ἐμπρὸς μας αὐτὸ τὸ κομ-
μάτι τοῦ ζακαδιοῦ, τὸ ὁποῖον εἶνε τό-
σον παχὺ καὶ τόσον ἐλκεκτόν, ὥστε δὲν
ὑπάρχει ἄλλο ὅμοιον εἰς τὴν ὑπόλοιπον
τράπεζαν.

Ὁ Γεώργιος τὸν εὐχαρίστησεν ὅτι ἔ-
καμε τόσον καλὴν ἐκλογὴν δι' αὐτὸν καὶ
συγχρόνως ἔριψε ταχὺ βλέμμα τριγύ-
ρω του. Ὁ ἐκ δεξιῶν γείτων αὐτοῦ ἦτο
κομφὸς νέος εἴκοσι πέντε ἔως τριάντα
ἐτῶν. Ἐκ τῆς κόμης του, ἐπιμελῶς ἐ-
κτενισμένης καὶ μεμυρωμένης, ἐκ τοῦ μι-
κροῦ του γενείου, ὅπερ πρὸ μικροῦ εἶχε
βοστρυχίσει διὰ θερμοῦ σιδήρου, ἐμάν-
τευsen ὁ Γεώργιος, πρὶν ἔτι πεισθῇ ἐκ
τῆς διαλέκτου αὐτοῦ, ὅτι ἦτο κάτοι-
κος τῆς Οὐλμης. Ὁ νέος δὲ οὗτος βλέ-
πων ὅτι εἰλκυσε τὴν προσοχὴν τοῦ γεί-
τονός του, ἐφάνη πολὺ φιλόφρων πρὸς
αὐτόν, καὶ πληρώσας τὸ κύπελλον του,
συνέκρουσεν αὐτὸ πρὸς τὸ τοῦ Γεωργίου
προπιῶν εἰς ὕψιστον· εἶτα δὲ ἐκλέξας
ἐκ τῶν ἀναριθμητῶν τεμαχίων δορκάδων,
λαγωῶν, φασικῶν καὶ ἀγρίων νησσῶν,
ἅτινα ἦσαν περὶ αὐτὸν ἐν ἀργυροῖς πι-
νακίοις, ἔθηκεν αὐτὰ εἰς τὴν παροψίδα
τοῦ νέου ξένου. Ἐν τούτοις οὔτε ἡ πρό-
θυμος φιλοφροσύνη τοῦ γείτονός του, οὔτε
ἡ ἔκτακτος ὀρεξις τοῦ Μπραϊτενστάιν ἡ-
δυνήθησαν νὰ πείσωσι τὸν Γεώργιον νὰ φά-
γῃ. Εἶχεν εἰσέτι τὸν νοῦν τὸσον πλήρη τῆς
φιλτάτης εἰκόνης, ἥτις εἶχεν ἐπιφανῇ αὐ-
τῷ κατὰ τὴν εἰς τὴν πόλιν εἰσοδόν του, ὥστε
δὲν ἦτο δυνατόν ν' ἀκούσῃ τὰς παροτρύν-
σεις τῶν παρακαθημένων αὐτοῦ. Εἰς σκέ-
ψεις βεθυθισμένος, παρετήρει εἰς τὸ βάθος
τοῦ κυπέλλου τοῦ ὅπερ ἐκράτει ἐν χειρὶ.
Δὲν εἶνε ἄπορον ἂν ὁ δεξιὸς αὐτοῦ ἐπέ-

ραστος εὐπατρίδης βλέπων τὸν ξένον
περιφρονούντα πάντα τὰ ἐδέσματα καὶ
κρατοῦντα διαρκῶς τὸ κύπελλον, ἐξέ-
λαβεν αὐτὸν ὡς ἀδιόρθωτον πότην. Ὁ-
πως δὲ συμμορφωθῇ πρὸς τὰς ὁδηγίας
τοῦ εὐγενοῦς συμβουλίου παραγγείλαν-
τος νὰ κατασταθῇ ὡς οἶόν τε εὐάρεστος
τὸ συμπόσιον εἰς τοὺς ξένους, προσεπά-
θησε νὰ ἐπωφεληθῇ τὴν ἀδυναμίαν ταύ-
την τοῦ Γεωργίου, ἣν εἶχεν ἀνακαλύψει.
Ὁ πολίτης τῆς Οὐλμης δὲν εἶχε βεβαίως
τὴν ἔξιν τοῦ πίνειν πολὺ, ἀλλὰ πρὸς τι-
μὴν τοῦ νέου ξένου, ὅστις εἶχεν ἐν τῷ
προσώπῳ αὐτοῦ τι τὸ εὐγενὲς καὶ τὸ ἀρι-
στοκρατικὸν ἡδύνατο νὰ κάμῃ ἐξαιρέσιν
τινα. Ἐπλήρωσε λοιπὸν τὸ κύπελλον του
καὶ ἤρχισεν οὕτω τὴν συνδιάλεξιν.

— Δὲν εἶνε ἀληθές, εὐγενῇ μου γεί-
τον, ὅτι ὁ οἶνος οὗτος ἔχει λαμπρὸν
χρῶμα καὶ εὐωδίαν ὅλως διόλου ἀσυνήθη;
Ναὶ μὲν, δὲν εἶνε οἶνος τοῦ Βυρτσβούρ-
γου, ὡσὰν ἐκεῖνον, εἰς τὸν ὁποῖον συνε-
θίσατε εἰς τὴν Φραγκονίαν· ἀλλ' εἶνε ἀ-
ληθινὸς Ἑλφιγγερ, ἀπὸ τὴν ἀποθήκην
τοῦ δημαρχείου καὶ θὰ εἶνε τοῦλάχιστον
ὀγδοῇντα χρόνων.

Ἐκπλαγεὶς ἐκ τῆς τοιαύτης ἀποστρο-
φῆς ὁ Γεώργιος ἀπέθηκεν ἐπὶ τῆς τρα-
πέζης τὸ κύπελλον του καὶ ἀπεκρίθη λα-
κωνικῶς.

— Ναί, βέβαια.

Ἄλλ' ὁ γείτων δὲν ἐνόει νὰ διακοπῇ
τόσον ταχέως ἡ συνδιάλεξις.

— Φαίνεται ἐν τούτοις ὅτι δὲν σὰς
ἀρέσκει καθ' ὁλοκληρίαν, ἀλλὰ τὸ κακὸν
διορθώνεται. Ἐ, παιδί! μίαν φιάλην τοῦ
Οὐλμπάχερ! Δοκιμάσατε τοῦτο ὀλίγον·
εἶνε κρασί, τὸ ὁποῖον γίνεται κοντὰ εἰς τὸ
μέγαρον τῆς Βυρτεμβέργης· πρέπει νὰ
πίωμεν μαζὶ καὶ νὰ εὐχρηθῶμεν σύντο-
μον πόλεμον καὶ πλήρη εἰρήνην.

Ὁ Γεώργιος, εἰς δὴ ἡ συνδιάλεξις αὐτῇ
δὲν ἤρresκε πολὺ ἠθέλησε ν' ἀλλάξῃ θέμα
συνομιλίας.

— Ἐχετε, εἶπεν, ὥραίας κόρας ἐδῶ·
τοῦλάχιστον κατὰ τὴν εἰσοδὸν μας εἰς
τὴν πόλιν μοῦ ἐφάνη ὅτι εἶδα ἀρκετάς.

— Ὡ! ἀπεκρίθη ὁ πολίτης τῆς Οὐλ-
μης, τόσον πολλές, ὥστε εἴμποροῦμεν νὰ
πλακοστρώσωμεν τὴν πόλιν.

— Καὶ δὲν θὰ ἦτο διόλου ἄσχημον,
ἐξηκολούθησεν ὁ Γεώργιος, διότι τὸ λι-
θόστρωτόν σας εἶνε φρικωδῶς ἄσχημον.
Ἀλλά, δὲν μοῦ λέγετε, ποῖος κατοικεῖ
εἰς αὐτὴν τὴν μεγάλην οἰκίαν μετὰ τὸν ἐξ-
ώστην εἰς τὴν γωνίαν τῆς ὁδοῦ, ἂν δὲν
ἀπατῶμαι, νομίζω ὅτι εἶδα δύο ὥραίας
νεάνιδας ὅταν ἐπεράσαμεν.

— Τὰς παρετηρήσατε; εἶπεν ὁ ἄλλος
γελῶν. Ὡ, χωρὶς ἄλλο ἔχετε ὅξυ τὸ βλέμ-
μα καὶ εἰσθε ἐμπειρογνώμων. Εἶνε αἱ ἀ-
γαπηταὶ μου ἐξαδέλφαι πρὸς μητρός· ἡ
ξανθὴ εἶνε κόρη τοῦ Βέσσερερ, ἡ ἄλλη
εἶνε ἀπὸ τοῦ Λιχτενστάιν, ἔρχεται ἀπὸ τὴν
Βυρτεμβέργην, καὶ ἦλθεν ἐδῶ δι' ὀλίγον
καιρὸν.

Ὁ Γεώργιος ἠὲ εὐχαρίστησεν ἐν σιγῇ τὸν
οὐρανὸν ὅτι ἔφερεν εἰς συνάντησίν του
ἕνα τόσον πλησίον συγγενῇ τῆς Μαρίας.
Ἀποφασίσας δὲ νὰ ἐπωφεληθῇ τὴν εὐτυ-

χῆ ταύτην συγχυρίαν, ἐστράφη μεθ' ὅλης τῆς δυνατῆς προσηθείας πρὸς τὸν γείτονά του καὶ εἶπεν εἰς αὐτόν:

— Ἐχετε δύο ὠραίαις ἐξαδέλφας, κύριε Βέσσερερ.

— Τὸ ὄνομά μου εἶνε Δίτριχ φὸν Κράφτ, ὑπέλαβεν οὗτος καὶ εἶμαι γραμματεὺς τοῦ μεγάλου συμβουλίου.

— Εἶνε θελκτικώταται, κύριε Κράφτ· καὶ θὰ τὰς ἐπισκέπτεσθε βεβαίως συχνά;

— Βεβαίως, ἀπεκρίθη ὁ γραμματεὺς τοῦ συμβουλίου, ἰδίως ἀφ' οὗτου ἦλθεν ἡ δεσποινὶς Λιχτενστάιν. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἡ ἐξαδέλφη μου Βέρθα κάμνει ὀλίγον τὴν ζηλότυπον, διότι, μεταξύ μας, εἴμεθα πολὺ ἀγαπημένοι πρῶτα, ἀλλὰ προσποιουμαι ὅτι δὲν βλέπω τίποτε, καὶ τὰ ἔχω καλὰ μὲ τὴν Μαρίαν.

Ἡ εἰδησις αὕτη δὲν ἤχησε τόσον εὐαρέστως εἰς τὰ ὦτα τοῦ Γεωργίου, διότι ἠρυθρίασε καὶ ἐσφιγξε τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ.

— Ναί, γελᾶτε, ἐξηκολούθησεν ὁ γραμματεὺς, εἰς οὗ τὴν κεφαλὴν ἀνέβαινον οἱ καπνοὶ τοῦ οἴνου. Ἄν ἤξευρες πῶς μὲ διαφιλονικιοῦν ἀναμεταξύ των! Ἡ ἀλήθεια ὅμως εἶνε ὅτι ἡ δεσποινὶς Λιχτενστάιν ἔχει ὅλως διόλου παράξενον τρόπον νὰ φαίνεται ἀξίεραστός· εἶνε τόσον ἀξιοπρεπής, τόσον σοβαρά, ὥστε δὲν τολμᾷ κανεὶς ν' ἀστείουσθαι πολὺ ἐνώπιόν της. καὶ δὲν ἀφίνει οὐδὲ τὴν Βέρθαν νὰ φλυαρῇ μαζί της· ἀλλ' ἀκριβῶς τοῦτο μοῦ φαίνεται τόσον θελκτικόν, ὥστε μολονότι μὲ ἐδίωξεν ἕως τῶρα δέκα φορὰς ἐγὼ ἐπιστρέφω καὶ ἐνδεκάτην. Ἀλλ' αὕτη ἡ διαγωγή της προέρχεται ἀπὸ τὴν παρουσίαν τοῦ αὐστηροῦ πατρὸς της, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου μένει συνεσταλμένη. Περιμεινᾶτε μόνον νὰ ἐξέλθῃ ἔξω ἀπὸ τὴν πύλην τῆς Οὐλμης καὶ θὰ ἀλλάξῃ ἀμέσως γνώμην.

Ὁ Γεώργιος ἠθέλησε νὰ ζητήσῃ καὶ ἄλλας πληροφορίας περὶ τοῦ πατρὸς τῆς Μαρίας, ὅτε παραδόξοι φωναὶ τὸν διέκοψαν· εἶχεν ἀκούσει ἤδη τὰς παραδόξους ἐκεῖνας φωνὰς ἐν μέσῳ τοῦ θορύβου τῶν συνδαιτυμόνων, προφερούσας βραδέως καὶ μονοτόνως βραχεῖας τινὰς φράσεις, ἃς δὲν εἶχε δυνήθῃ νὰ ἐννοήσῃ. Πρέπει νὰ εἰπῶμεν ὅτι τὸν μεσαίωνα, ἐν ταῖς αὐτοκρατορικαῖς ἰδίως πόλεσιν, ἐπεκράτει ἱερὸν ἔθος, ὅτε ὁ οἰκοδεσπότης καὶ ἡ οἰκοδέσποινα ἐξενίζον τινὰς, νὰ ἐγεῖρωνται ἐν τῷ μέσῳ τοῦ γεύματος καὶ νὰ περιφέρονται περὶ τῆς τραπέζης σταματῶντες πλησίον ἐκάστου συνδαιτυμόνου ὅπως διὰ φράσεώς τινος καταλλήλου παρορμησώσιν αὐτὸν νὰ φάγῃ καὶ νὰ πῇ.

Τὸ ἔθος τοῦτο τόσον βαθέως ἦτο ἐρριζωμένον ἐν Οὐλμῃ, ὥστε τὸ συμβούλιον δὲν ἠθέλησε νὰ τὸ καταργήσῃ τὴν ἡμέραν-ἐκείνην, ἀλλὰ διώρισε εἰδικῶς δύο πρόσωπα πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ καθήκοντος τούτου. Ἡ ἐκλογὴ ἐπέσεν ἐπὶ τοῦ δημάρχου καὶ τοῦ πρεσβυτέρου τῶν συμβούλων.

Εἶχον ἤδη περιέλθει τὰς δύο πλευρὰς τῆς τραπέζης, καὶ δὲν ἦτο ἄπορον ἂν αἱ φωναὶ αὐτῶν, ὡς ἐκ τῆς μεγάλης κοπώσεως, κατέστησαν βραγχναὶ καὶ ὅτι ἡ ἐ-

πίχαρις παρακάλεισιν αὐτῶν εἰς βρωσίαν καὶ πόσιν ἀντήχει ὡς ἀπειλητικὴ μομφή. Τραχεῖα λοιπὸν φωνὴ εἶπεν εἰς τὸ οὖς τοῦ Γεωργίου τὰς ξηρὰς ταύτας λέξεις:

— Διατί δὲν τρώγετε; διατί δὲν πίνετε;

Ἐστράφη κατὰ πηλκτος καὶ εἶδεν ἄνδρα ὑψηλὸν καὶ ῥωμαλέον, στρογγύλον ἔχοντα τὸ πρόσωπον. Πρὶν προφθᾶν ν' ἀπαντήσῃ, βραχύσωμός τις, ἐκ τῆς ἐτέρας πλευρᾶς, εἶπε δι' ὀξείας φωνῆς:

— Μὴ προσβάλλετε τὸ ὠραῖον γεῦμα, τὸ ὁποῖον σᾶς προσέφερεν ἡ δημοτικὴ ἀρχή!

— Πρὸ πολλοῦ ἐπρόβλεπα ὅτι θὰ συμβῇ τοῦτο, ὑπέλαβεν ὁ γέρον Βραϊτενστάιν, ἀναπαυόμενος ἐπ' ὀλίγον ἐκ τῆς μάχης, ἣν εἶχε συνάψει πρὸς τὸ τέμαχος τῆς δορκάδος. Μένει αὐτοῦ φλυαρῶν ἀντὶ νὰ τιμήσῃ τὰ θελκτικὰ ψητὰ τὰ ὁποῖα τὸ ἐντιμον συμβούλιον μᾶς παρέθηκε μὲ τόσῃν ἀφρονίαν.

— Ἄν ὁ κύριος δὲν τρώγῃ, εἶπεν ὁ Δίτριχ φὸν Κράφτ, εἶνε ὅμως φίλος τοῦ κρασιοῦ καὶ μοναδικὸς ἐμπειρογνώμων· τὸ ἐμάντευσα εἰς τὴν στιγμὴν ἅμα τὸν εἶδα νὰ παρατηρῇ μὲ ἔρωτα μέσα εἰς τὸ κύπελλον τοῦ κανεὶς δὲν εἴμπορεῖ νὰ τὸν κατηγορήσῃ ἂν προτιμᾷ τὸ Οὐλμπάγελ.

Ὁ Γεώργιος ἠγνόει ἐντελῶς ποῖαν σημάειαν εἶχεν ἡ παραδόξος ἐκείνη πρостаσία· προσεπάθει νὰ δικαιολογηθῇ, ὅτε ἕτερον θέαμα ἐξέπληξεν αὐτόν. Ὁ Βραϊτενστάιν τοῦ ὁποίου ἡ προσοχὴ προσηλώθη εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀγριοχοίρου εἶχε δεξιῶς ἐξαγάγει τὸ λεμόνιον ἀπὸ τῶν χαυλιόδόντων τοῦ θηρίου καὶ ἀρχίζει μὲ εὐχαριστήσεις καὶ διὰ χειρὸς ἡσκημένης νὰ κατατέμνῃ αὐτήν, ὅτε ὁ δήμαρχος προύχρησεν, ἀκριβῶς καθ' ἣν στιγμὴν κατεβρόχθιζε πελώριον τέμαχος, εἶπε πρὸς αὐτόν:

— Διατί δὲν τρώγετε; διατί δὲν πίνετε;

Ὁ Μπραϊτενστάιν παρετήρησεν ἀτενῶς ἐκείνον, ὅστις ἔκαμνε πρὸς αὐτόν τὴν ἀνωφελῆ ἐκείνην ἐπίπληξιν· τῶν ὁργάνων τοῦ λόγου ὄντων ἐνησχολημένων, δὲν ἠδυνήθη ν' ἀπαντήσῃ· ἠκούσθη μόνον νὰ νεύσῃ διὰ τῆς κεφαλῆς δεικνύων τὰ λείψανα τοῦ τετάρτου τῆς δορκάδος. Ὁ βραχύσωμος συνοδὸς τοῦ δημάρχου οὐδόλως μεταβαλὼν γνώμην ἐκ τοῦ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του θεάματος ἐπανελάβε διὰ φιλικῆς φωνῆς:

— Μὴ προσβάλλετε τὸ ὠραῖον γεῦμα, τὸ ὁποῖον σᾶς προσφέρει ἡ δημοτικὴ ἀρχή.

Τοιαῦτα ἦσαν τὰ ἔθιμα τῶν χρόνων. Τοῦλάχιστον δὲν ἠδύνατό τις νὰ παραπονεθῇ, ὅτι προσεκληθῇ εἰς γεῦμα πρὸς τὸ θεαθῆναι. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἡ τράπεζα μετέβαλεν ὅψιν. Αἱ μεγάλαι παροψίδες ἠρθσαν ἀπὸ τῆς τραπέζης, ἐκομίσθησαν δὲ μεγάλαι φιάλαι καὶ λάγηναι πλήρεις τῶν ἀρίστων οἴνων. Τότε οἱ συμπόται ἐπελήφθησαν τοῦ ἔργου των προπίνοντες πολλὰκις, ὁ δὲ οἶνος δὲν ἐβράδυνε ν' ἀνάψῃ ἀπάντων τὰς κεφαλὰς. Ὁ Δίτριχ Σπαίτ καὶ οἱ ἐταῖροί του ἤρξαντο μέλποντες σατυρικὰ ἄσματα κατὰ τοῦ

δουκὸς Οὐλριχ, ἐντεινοντες ἐκάστην ἀρὰν καὶ ἐκάστην ἀστείότητα διὰ καγχασμῶν καὶ κενώσεως τοῦ κυπέλλου των. Οἱ ἱππεῖς τῆς Φραγγονίας ἔβαλον λαχνὸν ἐπὶ τῆς περιουσίας τοῦ δουκὸς καὶ προέπιον ἀμοιβαίως ὑπὲρ τῆς πραγματώσεως τῶν σχεδίων των. Οἱ Νορμπεργιοὶ, οἱ Ἀουξ-βούργιοι καὶ πολῖται τινες τῆς Οὐλμης συνεζήτουν περὶ τῆς ὑπεροχῆς τῆς πόλεως αὐτῶν. Οἱ γέλωτες, τὰ ἄσματα, αἱ φιλονικίαι, συνοδευόμεναι ὑπὸ τοῦ ἤχου τῶν ἀργυρῶν καὶ κασσιτερίνων κυπέλλων, ἐπλήρουν τὴν αἴθουσαν.

Ἐν τῷ ἄνω ἄκρῳ τῆς τραπέζης ἐπεκράτει εὐπρεπεστέρα καὶ ἡσυχώτερα εὐθυμία· ἐκεῖ παρεκλήθητο ὁ Γεώργιος Φρόνδσπεργ, ὁ γηραιὸς Λουδοβίκος Χούτεν, ὁ Βάλδμπουργ, ὁ Φραγκίσκος Σίικινγκεν, καὶ ἄλλοι εὐπατρίδαι προβεβηκότες τὴν ἡλικίαν.

Πρὸς τὸ μέρος τοῦτο διηύθυνε τὰ βλέμματα τοῦ ὁπλάρχηγος Ἰωάννης Βραϊτενστάιν, ἀφ' οὗ ἐκορέσθη ἐπαρκῶς καὶ εἶπεν εἰς τὸν Γεώργιον:

— Αὐτὸς ὁ θόρυβος τριγύρω μας δὲν μ' ἀρέσει διόλου. Τί λέγετε; θέλεις νὰ σὲ παρουσιάσω εἰς τὸν Φρόνδσπεργ, ὅπως μοῦ ἐξέφρασες τὴν ἐπιθυμίαν πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν;

Ὁ Γεώργιος, ἀπὸ πολλοῦ ποθὼν νὰ γνωρισθῇ μετὰ τοῦ στρατηγοῦ, ἠγέρθη μετὰ χαρᾶς ὅπως ἀκολουθήσῃ τὸν γέροντα φίλον του. Δὲν θὰ κατακρίνωμεν αὐτὸν ἂν τὴν στιγμὴν ἐκείνην οἱ παλμοὶ τῆς καρδίας του ἐγένοντο ζωηρότεροι, αἱ παρειαὶ του ἐχρωματίσθησαν, καὶ τὸ βῆμα αὐτοῦ ἐφ' ὅσον προύχρωε, καθίστατο μάλλον ἀβέβαιον καὶ ἀναποφάσιστον. Ποῖος, ἐν τῇ ἡλικίᾳ αὐτοῦ, ἐνώπιον ἀνδρὸς ἀκτινοβολοῦντος ὑπὸ δόξης δὲν κατελήφθη ὑπὸ τῶν αὐτῶν συναισθημάτων; ποῖος δὲν ἠσθάνθη ἐαυτὸν σμικρυνόμενον τότε ἐν ᾧ ὁ περιώνυμος ἀνὴρ ἐπεφάνετο γιγάντιος. Ὁ Γεώργιος Φρόνδσπεργ ἦτο ἤδη ἐκ τῶν ἐπιφανεστάτων ὀπλάρχηγων τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ. Ἡ Ἰταλία, ἡ Γαλλία, ἡ Γερμανία, ὁμίλουν περὶ τῶν νικῶν του καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ θὰ μείνῃ αἰώνιον ἐν τοῖς χρονικοῖς τῆς στρατιωτικῆς τέχνης· διότι ἐπενόησε νέον τρόπον τοῦ μάχεσθαι τὸ πεζικὸν κατὰ τάξεις καὶ κατ' οὐλαμούς. Αἱ παραδόσεις καὶ τὰ χρονικὰ διετήρησαν μέχρις ἡμῶν τὴν εἰκόνα τοῦ γενναίου μαχητοῦ καὶ ἀναμνησκαταί τις τῶν ὁμηρικῶν ἡρώων, ἀναγινώσκων περὶ τοῦ πολεμικοῦ τούτου ἀνδρός. Ἦτο τόσον ῥωμαλέος ὥστε ἠδύνατο ἐκτείνων τὸν δείκτην τῆς δεξιᾶς χειρὸς, διὰ τούτου μόνου τοῦ δακτύλου νὰ σείσῃ τὸν ἰσχυρότερον ἄνθρωπον, νὰ σταματήσῃ ἵππον τρέχοντα, νὰ μεταφέρῃ ἀπὸ ἐν μέρος εἰς ἄλλο τὰ μεγαλεῖτερα ὅπλα. Πρὸς τοῦτον τὸν ἄνθρωπον ὁ Βραϊτενστάιν ὁδήγησε τὸν νεαρὸν προστατευόμενόν του.

— Ποῖον μοῦ φέρετε αὐτοῦ Ἰωάννη; ἀνέκραξεν ὁ Γεώργιος Φρόνδσπεργ παρατηρῶν μὲ ἐνδιαφέρον τὸν ὑψηλὸν καὶ ὠραῖον νέον.

— Παρατηρήσατε καλὰ, ἀπεκρίθη ὁ

Βραϊτενστάιν και πιστεύω να έννοήσητε από ποίαν οικογένειαν είνε.

Ο άρχιστράτηγος ήτένισεν επί τόν Γεώργιον συντονώτερον. Καί ο γέρον Βάλδμπουργ έστρεψε πρὸς αὐτόν έρευνητικὸν βλέμμα. Ο Γεώργιος προύχρησεν έν συστολή και άμνηχανία· άλλ' εἶπε διότι ή φιλόφων και ύποχρεωτική συμπεριφορά τοῦ Φρόνδσπεργ ένέπνευσεν αὐτῷ θάρρος, εἶπε διότι ήσθάνθη όποίαν σημασίαν εἶχε δι' αὐτόν ή στιγμή εκείνη, κατενίκησε τήν άμνηχανίαν ήν ήσθάνετο ένώπιον τῶσων ένδόξων άνδρῶν και έθεώρησεν αὐτούς θαρραλέως και ύπερηφάνως.

— Άπό τὸ βλέμμα σου σέ γνωρίζω! εἶπεν ο Φρόνδσπεργ εἰς τόν Γεώργιον, και έτεινεν αὐτῷ τήν χεῖρα· εἶσαι από τήν οικογένειαν Στουρμφέδερ.

— Ναί, Γεώργιος Στουρμφέδερ, άπεκρίθη ο νέος· ο πατήρ μου ήτο ο Βούρκαρτ Στουρμφέδερ· έπесе μοῦ εἶπον εἰς τήν Ιταλίαν, εἰς τὸ πλευρόν σας.

— Ήτο γενναῖος άνήρ, εἶπεν ο άρχιστράτηγος, οὐ τὸ βλέμμα έμενε προσήλωμένον επί τοῦ Γεωργίου. Μ' έβόήθησεν άνδρείως εἰς πολλές μάχας, και πραγματικῶς πολὺ όγρήγορα τὸν έπήρεν ο θάνατος! Καί σύ, προσεἶπε φιλίως, θέλεις νά βυθίσης επί τὰ ἔχνη του. Ποῦος σ' έδίωξε τόσο γρήγορα από τήν φωλεάν σου, άφ' οὔ μόλις έφύτρωσαν τὰ πτερὰ σου.

— Τὸ ξέρω έγώ, άπεκρίθη τραχέως ο Βάλδμπουργ· τὸ πουλάκι πάγει νά μαζεύσῃ ολίγο μαλλί διὰ νά στουμπώσῃ τὰς τρύπας τῆς παλαιᾶς φωλεᾶς.

Ο σκαιὸς οὗτος ύπαινιγμὸς πρὸς τὸ ήρειπωμένον τῶν προγόνων του μέγαρον άνεβίβασε τὸ έρύθημα επί τοῦ προσώπου τοῦ νέου. Οὐδέποτε εἶχεν έρυθρίασει επί τῇ πτωχείᾳ του· άλλ' ή λέξις αὕτη ήτο τόσο έντευλιστική ὥστε παρὰ τὸν υβρίζοντα αὐτόν πλούσιον άρχοντα τὸ πρῶτον τότε ήσθάνθη έαυτὸν πτωχόν. Διέκρινε τότε, όπίσω τοῦ Βάλδμπουργ, διὰ τοῦ παραθύρου, τὸν γνωστὸν ήμῖν έξώστην· τῷ έφάνη ὅτι εἶδε τήν Μαρίαν και άνεθάρρησε.

— Ο καθεῖς εκτιμάται κατὰ τήν αξίαν του, ήπότα, εἶπε· έγώ προσήνεγα εἰς τήν Συμμαχίαν τήν κεφαλὴν μου και τὸν βραχίονά μου· ολίγον σὰς ένδιαφέρουν τὰ αἷτια τὰ όποια με παρώρμησεν εἰς τοῦτο.

— "Ω! ὅσον διὰ τὸν βραχίονα θὰ ιδῶμεν μετ' ολίγον πόσον αξίζει· άλλ' ὅσον διὰ τήν κεφαλὴν, επικρατεῖ χωρὶς άλλο μέσα εἰς αὐτὴν φοβερὰ σύγχυσις, άφ' οὔ παίρνετε τόσο γρήγορα εἰς τὸ σοβαρὸν μίαν άστειότητα.

Ο νεανίας έμελλε και αὖθις ν' άνταπαντήσῃ, ὅτε ο Φρόνδσπεργ λαβὼν αὐτόν φιλικῶς από τῆς χεῖρός:

— Απαράλλακτος σὰν τὸν πατέρα σου, παιδί μου, εἶπεν. "Ε, σέ βεβαιῶ ὅτι μετ' ολίγον θὰ δείξης τί εἶσαι, και ἴσα ἡμεῖς έχουμεν ανάγκην ανθρώπων με καρδιάν. Καὶ δὲν θὰ εἶσαι τότε τελευταῖος, σου τὸ βεβαιῶ.

Αἱ ολίγα αὐταί λέξεις έξεληούσαι τοῦ στόματός ανθρώπου άνεγνωρισμένου έν

τοῖς συγχρόνοις αὐτοῦ ὡς γενναϊοτάτου και δεξιωτάτου, τοιαύτην ένήσκησαν έπίδρασιν επί τοῦ Γεωργίου, ὥστε έπέσχε τήν άπάντησιν ήν εἶχεν επί τῆς γλώσσης αὐτοῦ και άπεσύρθη έν σιγῇ πρὸς τὸ παράθυρον, ένθεν μὲν ὥπως μὴ επί πλέον παρενοχλήσῃ τὸν στρατηγόν, ένθεν δὲ ὥπως σκεφθῇ αν ή έπιφανείσα αὐτῷ όπτασία ήτο πράγματι ή Μαρία.

Ότε ο Γεώργιος άπεμακρύνθη τῆς τραπεζῆς ο Φρόνδσπεργ έστράφη πρὸς τὸν Βάλδμπουργ.

— Δέν νομίζω, στρατηγέ, αὐτόν τὸν τρόπον κατὰλληλον, διὰ νά έλκύσωμεν καλοὺς ὁπαδοὺς μετ' ὃ μέρος μας. Στοιχηματίζω ὅτι δέν μάς άπεχωρίσθη μετ' ὅσον ζήλον διὰ τήν ύπηρεσίαν του, ὅσον εἶχε ὅταν ήλθε πρὸς ἡμᾶς.

— Θ' αναλάβετε, τώρα, τήν υπεράσπισιν αὐτοῦ τοῦ ξιπασμένου παιδαρίου; άνέκραξεν ο Βάλδμπουργ. Πρὸς τί; Πρέπει νά συνειθίσῃ ν' άκούῃ τὰς άστειότητάς τῶν άρχηγῶν του.

— Μὲ συγχωρεῖτε, εἶπεν ο Βραϊτενστάιν, δέν εἶνε άστειότης νά περιπαίξῃ κανεῖς τήν έντιμον πενίαν άλλὰ ήξέυρω ὅτι άνέκαθεν δέν ήσθάνεσθε μεγάλην συμπάθειαν οὐδὲ πρὸς τὸν πατέρα του.

— Καί, έξηκολούθησεν ο Φρονδσπεργ, δέν εἶσθε ακόμη άμετακλήτως άρχηγός του. Ακόμη δέν ὤμωσε πίστιν εἰς τήν Συμμαχίαν· ήμπορεῖ λοιπὸν νά πάγῃ μετ' ὅποιον θέλει· άλλὰ και αν ήτο ὑπὸ τὰς σημαίας σας, δέν σὰς συμβουλεύω νά τὸν πειράζετε, διότι δέν φαίνεται νά έχῃ μεγάλην ὑπομονήν.

Αφωνός έξ ὀργῆς ένώπιον άντιρρήσεως ήν ήδυνάτει ν' άνεχθῇ ο Βάλδμπουργ ήτένισεν έπ' άμφοτέρους δι' ὀφθαλμῶν οὔτω μεστών λύσσης ὥστε ο Λουδοβίκος ένάρμισε καλὸν νά παρέμβῃ ὥπως παρακωλύσῃ σφοδρότεραν διένεξιν.

— Αφήσατε, δά, εἰς τήν άκρη, τὰς παλαιὰς σας ιστορίας, εἶπε· νομίζω ὅτι εἶναι καιρὸς νά σηκωθῶμεν από τὸ τραπέζι. "Εξω εἶνε πολὺ σκότος και τὸ κρασί ήρχισε νά κτυπᾷ εἰς τὸ κεφάλι. Ο Δίτριχ Σπαϊτ προέπιε δύο φορές ήδη ὑπὲρ τοῦ θανάτου τοῦ δουκός, οἱ δὲ Φραγκόνοι εκεί κάτω δέν συνεφώνησαν ακόμη αν πρέπει νά καύσουν ή νά διαμοιρασθοῦν τὰ μέγαρά του.

— Αφήσατέ τους εἶπεν ο Βάλδμπουργ πικρῶς γελῶν· σήμερα εἰμποροῦν νά κάμουν ὅτι τοῖς κατέβῃ. Ο Φρόνδσπεργ θ' αναλάβῃ τήν υπεράσπισίν των.

— "Οχι, άπεκρίθη ο Λουδοβίκος Χούτεν. "Αν κανεῖς έχῃ τὸ δικαίωμα νά ὀμιλῇ κατ' αὐτόν τὸν τρόπον αὐτὸς εἶμαι έγώ, ο εκδικητῆς τοῦ αἵματος τοῦ υἱοῦ μου· άλλ' έφ' ὅσον δέν κηρυχθῇ πόλεμος πρέπει νά έμποδίζωμεν τοιοῦτους λόγους. "Ας σηκωθῶμεν από τήν τράπεζαν.

Ο Φρόνδσπεργ και ο Σίκιγγεν παραδεχθέντες τήν γνώμην του άνηγέρθησαν. Τὸ παράδειγμα των ήκολούθησαν και οἱ γείτονές των και μετ' ολίγον ή κίνησις έγένετο γενική.

[Ἔπεται συνέχεια].

ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΗΜΕΡΑΙ

Τοῦ Κοινοβουλίου αἱ εργασίαι έξακολουθοῦσι περιστρεφόμεναι εἰς φορολογικά και δανειστικά νομοσχέδια.

Τῇ αληθείᾳ, ή καταλληλοτέρα κεφαλὴ επί τῆς όποιᾶς οἱ οικονομολόγοι δύνανται νά μάθωσι τήν τέχνην των εἶνε ή Ἑλληνική· διότι ποῖον εἶδος δανείου ή ποῖον εἶδος φορολογίας δέν εἰσήχθη παρ' ήμῖν; και έπειτα κατατρέχουσιν ἡμᾶς τόσοσιν αἱ Δυνάμεις, ένῶ έπρεπε νά μάς έχωσι περὶ πολλοῦ και νά μάς θεωρῶσιν ὡς τι οικονομολογικὸν Καθαρτήριο, ένῶ δοκιμάζεται πᾶσα πρωτοφανής θεωρία άπορεύουσα εκ πάσης διανοίας άμφισβητουμένης εὐεξίας.

Ο δὲ αληθὴς Μάρτυς τῆς επιστήμης, ο έλληνικός λαός, άγογγύστως δέχεται τὰ άλλεπαλλήλως έπιπροστιθέμενα βάρη, άποβλέπων ιδίως εἰς τὰς εκτάκτους άνάγκας τῆς Πατρίδος, ήτις, επί τοῦ προκειμένου μάλιστα, εἰς οὐδένα πλὴν έαυτῆς δύναται νά έλπίσῃ.

Ατυχῶς αἱ εκτακτοὶ αὗται περιστάσεις οὐδέποτε από τῆς άπελευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος έξέλιπον, οὔτε εἶνε έλπίς νά εκλείψωσιν, άχρις ὅτου, ή πραγματωθῶσι τὰ ὄνειρά μας, ή παύσωμεν βλέποντες ὄνειρα.

Τοὺς πιστεύοντας ὅτι πᾶς ὀργασμὸς θὰ καταπαύσῃ έν Ἑλλάδι, ένεκα έλλείψεως μέσων συντηρήσεως τοῦ κατὰ ξηρὰν και θάλασσαν στρατοῦ, άφώπλισε τὸ άπροσδοκῆτως εἰσαχθὲν νομοσχέδιον περὶ δανείου εἰς 100,000,000 δραχμῶν, ὃν δύναται νά γίνῃ χρήσις άποκλειστικῶς διὰ τὰς εκτάκτους δαπάνας τῶν πολεμικῶν ὑπουργείων.

Βεβαιούται ὅτι ή έπιτυχία τοῦ δανείου τούτου εξησφαλίσθη.

Αλλὰ και τοῦ έτέρου δανείου, τοῦ πατριωτικοῦ εκ 30,000,000 τίθενται αἱ ὁμολογίαι εἰς κυκλοφορίαν, ή δὲ διάθεσις τῶν μετοχῶν, ήτις θ' άποδείξῃ τήν γνησιότητα και τήν διάρκειαν τοῦ καταλαβόντος ἡμᾶς ένθουςιασμοῦ, θεωρεῖται εξησφαλισμένη.

«Τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν έσύστησε στενῶς πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας τήν διὰ δαπάνης τῆς μονῆς Λαύρας ή διὰ χορηγίας εκ τοῦ δημοσίου ταμείου ταχεῖαν και καθολικὴν έπισκευήν τοῦ έν αὐτῇ άρχαίου ἱεροῦ ναοῦ, έν ᾧ άνεπετάσθη ή ὑπὲρ τῆς έθνικῆς άνεξαρτησία σημαία, και τήν έν καλῇ καταστάσει συντήρησιν αὐτοῦ.»

Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τήν μοναδικὴν Περιγραφήν τῆς Λαύρας, έν ταῖς «Έντυπώσεις και Ἀναμνήσεις» ᾧς έν τῇ Ἑβδομαδί δημοσιεύει ο συνεργάτης ἡμῶν κ. Σπ. Παγανέλης, περικοπήν τῆς όποιᾶς λίαν φιλοφρόνως κατεχώρισεν ή φίλη «Νέα Ἑφημερίς».

Και μετὰ τῶν φύλλων μὲν τοῦ Δεκεμβρίου θὰ περατωθῇ ή φιλολογικὴ αὕτη

ἀνὰ τὰς «Πέραν τοῦ Ἰσθμοῦ» χώρας ἐκδρομή, ἡ τοσοῦτον ἐνθουσιωδῶς, παρὰ τὰς ἀνωμαλούς ταύτας περιστάσεις, ἀναγνωσθεῖσα, εὐελπιστοῦμεν ὅμως ὅτι κατὰ τὴν προσεχῆ θνοίξιν τὸ ἔργον θέλει συνεχισθῇ δι' ἐπισκέψεως τῶν τε ὑπολειφθεισῶν μερῶν τῆς Πελοποννήσου, ὡς καὶ τῶν τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ τῶν Νήσων.

Πολὺ ἐπαινούνται αἱ ὑποβληθεῖσαι εἰς τὴν βουλὴν τροποποιήσεις ἐν τῷ δασμολογίῳ καὶ ἰδίως ἡ περὶ αὐξήσεως τοῦ δασμοῦ τῶν ἔξωθεν εἰσαγομένων χρωματιστῶν ὑφασμάτων. Ἡ περὶ τούτων πρωτοβουλία ὀφείλεται εἰς τὸ ἐπὶ τῶν Ἑσωτερικῶν ὑπουργεῖον τῇ εἰσηγήσει καὶ τῇ μελέτῃ τοῦ ἀρμοδίου τμηματάρχου κ. Σ. Βάρβογλη,

Καὶ ἄλλα βάσανα!

Οἱ ὑπὸ τῶν στρατολογικῶν συμβουλίῶν ἢ τῶν νομαρχῶν προτεθέντες ἐν τῷ μετὰ τὸ 1879 προσθέντῳ μητρώῳ, ὑποχρεοῦνται ἤδη κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ΠΜΑ νόμου τῆς 27 Μαρτίου 1882 νὰ ὑπηρετήσωσιν ἐπὶ ἑξ. μῆνας. Εἰς τούτους καταλέγονται οἱ ἄγοντες σήμερον ἡλικίαν μέχρι τῶν 35! ἐτῶν.

Ὁ νόμος βεβαίως διέταξε τοῦτο ὅπως τιμωρήσῃ τοὺς μὴ δηλώσαντας πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ πρὸς ἐπιστράτευσιν καθήκοντος, καὶ οἱ ἐκτελοῦντες τὸν νόμον δὲν ἠδύναντο νὰ πράξωσιν ἄλλως...

Ἄλλ' ἂν οἱ μὴ δηλώσαντες ἐγκαίρως εἶχον λόγους ἀποχρῶντας νὰ μὴ δηλώσωσιν;! ἄλλ' ἂν οἱ μὴ δηλώσαντες δὲν ἦσαν τότε πολῖται Ἕλληνες;!

Κουλουβάρατα!

Εἰς τὴν Βουλὴν εἰσέχθη πρὸς συζήτησιν νομοσχέδιον σωτήριον διὰ τὸν Δῆμον, ὀφειλόμενον εἰς τὴν ἐπίνοιαν καὶ φιλοπονίαν τοῦ δημοτικοῦ συμβούλου κ. Ἰωσήφ Γκινάκα.

Διὰ τοῦ νομοσχεδίου τούτου μετὰ τριάκοντα ἔτη εἰς τὸν Δῆμον Ἀθηναίων ἐξασφαλίζεται πρόσδοτος 300 χιλ. δραχμῶν καὶ παύουσιν αἱ ἐνοχλήσεις τῶν ἀπαιτητῶν ἑξ. ἑκατομμυρίων δραχμῶν, εἰς ὅσας βεβαίως ἤθελεν ἀνέλθει τὸ χρέος τοῦ δήμου, ἐὰν δὲν ὑπεβάλετο εἰς τὴν βουλὴν τὸ ἐν λόγῳ νομοσχέδιον.

Ἐπίσης ἐν τῇ βουλῇ συζητεῖται καὶ ἕτερον νομοσχέδιον εἰς τὸν αὐτὸν δημοτικὸν σύμβουλον ὀφειλόμενον, περὶ ἐπιβολῆς δημοτικοῦ δασμοῦ ἐπὶ τῶν μὴ τελωνιζομένων ὠνίων ἐμπορευμάτων. Καὶ οὕτω δὲν θὰ ὑποβάλλωνται εἰς δημοτικὸν φόρον μόνον οἱ φασιόλοι καὶ οἱ ἐρέβινθοι καὶ τόσα ἄλλα ὦνια τῆς πρωτίστης ἀνάγκης ἀλλὰ καὶ οἱ φασιαιοί, αἱ τρίγλαι (μπαρμπούνια) καὶ τὰ λοιπὰ εἶδη τῆς πολυτελείας ἐν τοῖς τροφίμοις.

Πολλὰ, πολλὰ πρέπει νὰ γίνωσιν ὑπὲρ τοῦ Δήμου Ἀθηναίων, τοῦ ὁποῦ ἡ εὐεξία τιμᾶ καὶ ὠφελεῖ τὴν Ἑλλάδα σύμπασαν.

Ἐλπίζομεν ὅτι δὲν θὰ λησμονήσῃ ἡ ἱστορία ν' ἀναγράψῃ εἰς τὰς δέλτους αὐτῆς ὅτι, καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ Βουλγαρία ἐνίκη διὰ νέων ἀξιοματικῶν, καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ Μιλάνος ἀπεμάκρυνε τοῦ ἐνεργοῦ στρατοῦ τοὺς προβεβηκότας, ἡ Ἑλληνικὴ βουλὴ ἀπέροιπτε τὸ περὶ ὀρίου ἡλικίας νομοσχέδιον!...

Καὶ ἔφαγον, καὶ ἔπιον, ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ ξενοδοχείου τῆς Μεγάλης Βρετανίας, καὶ ἐξύμνησαν τὸν ἐφευρέτην τῶν μυδροβόλων Νόρδενφελτ καὶ τῶν ὑποβρυχίων του, εἰς ἅτινα εὐχόμεθα νὰ μὴ πετάξῃ τὸ ἔθνος τὰ ἑκατομμύριά του.

Οἱ Ἕλληνες ναῦται ἔχουσι στῆθος καὶ καρδίαν, καὶ οὐτε καταδέχονται οὐτε γνωρίζουσι νὰ πολεμῶσιν ὑποβρυχίως!...

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ—ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ—ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ

Ἄλλα πάλιν εὐρήματα τὴν ἐβδομάδα ταύτην καθήδυνον τοὺς φιλαρχαίους. Κατὰ τὰς ἐνεργουμένας ἀνασκαφὰς ἐν Βοιωτίᾳ ἀνευρέθησαν δύο χαλκοὶ λέοντες καὶ ἀρχαῖκόν μαρμαρίνον ἀγάλμα τοῦ Ἀπόλλωνος· πλεῖστα δ' ἄλλα ἀντικείμενα τῆς ἱστορίας καὶ τέχνης ἐλπίζεται ὅτι θὰ εὐρεθῶσιν. Αἱ ἐν τῇ Ἀκροπόλει καὶ τῇ Ἀγορᾷ τῶν Ἀθηνῶν ἀνασκαφαὶ ἐξακολουθοῦσιν, οὐδὲν νεώτερον ἐνεγκοῦσαι εἰς φῶς.

Καὶ θὰ ἠναγκαζόμεθα διὰ τῶν ὀλίγων τούτων γραμμῶν νὰ ἐξοφλήσωμεν τὰ πρὸς τὴν φιλολογίαν καθήκοντα ἡμῶν, ἀγγέλλοντες μόνον τὴν ἔκδοσιν τοῦ Β' τεύχους τῆς περιζητήτου ἱστορίας τοῦ κ. Κ. Παπαρηγοπούλου, ἂν μὴ εἴχομεν ν' ἀναγράψωμεν τὴν ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τῆς γεννήσεως τοῦ μεγάλου Γερμανοῦ ἀρχαιολόγου Βίγκελμαν ἐναρξίν τῶν συνεδριάσεων τοῦ ἐνταῦθα Γερμανικοῦ ἀρχαιολογικοῦ ἰνστιτούτου.

Κατὰ τὴν ἐπίσημον ταύτην ἐναρξίν παρέστησαν πολλοὶ τῶν ἡμετέρων λογίων καὶ ἀρχαιολόγων, ἔτι δὲ καὶ οἱ πρεσβεῦται Γερμανίας καὶ Αὐστρίας. Πρῶτος ὁ διευθυντὴς τῆς Σχολῆς κ. Οὐλερίχος Καίλερ ὡμίλησε περὶ τῶν νεκροταφείων παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι. Μετ' αὐτὸν ὁ ἐταῖρος τῆς Σχολῆς κ. Δαίρπφελδ ὡμίλησε περὶ τοῦ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τῆς Τίρυνθος εὐρισκομένου προϊστορικοῦ μεγάρου· ἐν τέλει δ' ὁ παρεπιδημὸν καθηγητὴς τῆς ἀρχαιολογίας ἐν Βερολίνῳ κ. Κόντζε ὡμίλησε περὶ τῶν ἐν Περγὰμ ἀνασκαφῶν. Καὶ αἱ τρεῖς ἀνακοινώσεις, σπουδαίόταται ὑπὸ πᾶσαν ἐποψίν, λίαν εὐχαρίστως ἠκούσθησαν ὑπὸ τῶν παρευρισκομένων.

Ἐν Κανταβριγίᾳ τῆς Μ. Βρετανίας ἐδιδάχθησαν λίαν ἐπιτυχῶς ἑλληνιστὶ αἱ «Εὐμενίδες» τοῦ Αἰσχύλου. Περὶ τῆς παραστάσεως ταύτης θέλομεν γράψῃ λεπτομερέστερον προσεχῶς.

Ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ J. Glenni τὰ Ἑλ-

ληνικὰ δημοτικὰ ᾠσματα τῶν ὑπὸ τὴν Τουρκίαν Ἑλληνικῶν ἐπαρχιῶν ἐν ἐμμέτρῳ καὶ ἐπὶ λέξει μεταφράσει τῆς Λουκίας Γάργετ. Ἐπεθεωρήθησαν δὲ καὶ ἐπεξεργάσθησαν ὑπὸ τοῦ ἐκδότου.

Ἐγένετο καὶ δευτέρα ἔκδοσις τῆς ὑπὸ Kanitz Bulgarie Danubienne et le Balkan (ἡ Δανούβιος Βουλγαρία καὶ ὁ Αἶμος) χάριν ἰσως πολιτικῶν σκοπῶν.

Καὶ ἕτερον σύγγραμμα περιηγήσεων εἰς Ῥωμυλίαν, Βουλγαρίαν, Μακεδονίαν καὶ Ἀλβανίαν ἐξεδόθη ὑπὸ τῷ τίτλῳ *Hugonnet (Leon) La Turquie inconnue*. Τὸ περιηγητικὸν τοῦτο ἡμερολόγιον διαίρεται εἰς δύο μέρη. Ἰονεῖς χειμῶν ἐν τῷ Αἵμῳ (Un hiver dans les Balkans 1877—78) καὶ ἐν θέρος ἐν τῇ Ἀδριατικῇ (Un été dans l'Adriatique 1880).

Ἐξεδόθη ὁ α' τόμος τῆς τετάρτης ἐκδόσεως τοῦ ἐγκυκλοπαιδικοῦ λεξικοῦ τοῦ Meyer (Meyers Conversations-lexicon). Ὁ τόμος οὗτος σύγκειται ἐκ πλειόνων τῶν 1000 διπλῶν σελίδων, περιέχει 154 εἰκόνας ἐκτετυπωμένας ἐν τῷ κειμένῳ καὶ 34 ὁλοσελίδου, φθάει δὲ μέχρι τῆς λέξεως Atlantiden.

Αἱ ἐν Περσίᾳ ἐπιχειρηθεῖσα, ὑπὸ τῆς ἐπιστημονικῆς ἀποστολῆς τῆς Γαλλίας ἀνασκαφαὶ ἐξήγαγον εἰς φῶς λείψανα σπουδαῖα τῶν ἀνακτόρων τῶν Ἀχαιμενιδῶν μετ' ἐπιγραφῶν καὶ σφραγίδων βασιλικῶν τοῦ Εἰρέξου καὶ Ἀρταξέρξου.

Προσεκτῆθη ἐσχάτως ὑπὸ τοῦ ἐν Λονδίνῳ βιβλιοπώλου Toon προσευχητάριόν τι Ἐδουάρδου τοῦ Ἑκτου τυπῶθεν τὸν Ἰούνιον τοῦ 1549 ὑπὸ Ἐδουάρδου Whitchurch καὶ πωλεῖται ἀντὶ 90 λιρῶν στερλινῶν. Εἰς τὸ τέλος τοῦ προσευχηταρίου προσήρηται ἡ προκήρυξις τοῦ Ἐδουάρδου, δι' ἧς προσδιορίζεται ἡ τιμὴ τῆς πωλήσεως τοῦ βιβλίου. Τοῦτου ὁμοίον ἀντίτυπον εὕρηται καὶ ἐν τῷ Βρετανικῷ μουσεῖῳ, ἀλλ' ἐξ οὗ ἐλλείπει ἡ προκήρυξις. Ἐπειδὴ ὅμως καὶ ἐν τῷ ἀντιτύπῳ τοῦ Toon ὑπῆρχεν ἑλλειψίς ἐνός φύλλου, ἐγένετο συμπλήρωσις εἰς ἀμφοτέρω τὰ ἀντίτυπα διὰ πανομοιότυπου ἀντιγραφῆς τῶν ἐλλείψεων. Ἐν τούτοις τὸ προσευχητάριον τὸ ἐν ταῖς χερσὶ τοῦ Toon εἶναι ὑπέρτερον τοῦ τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου, καθότι ἀνευρέθησαν ἐν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ τελευταίου κατόχου δύο ὑπογραφαὶ αὐτόγραφοι τοῦ Σαίξπηρου. Περὶ τῆς γνησιότητος τῶν αὐτογράφων οἱ περὶ τὰ τοιαῦτα ἐπαίνοντες διηρέθησαν εἰς στρατόπεδα ἀντίθετα, καὶ οἱ μὲν ἰσχυρίζονται ὅτι αἱ ὑπογραφαὶ εἶναι γνησιώταται, οἱ δὲ ὅτι ἐγράφησαν καθ' ὃν αἰῶνα ἔζησεν ὁ Σαίξπηρος.

Ο ΝΑΟΣ ΤΟΥ ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ

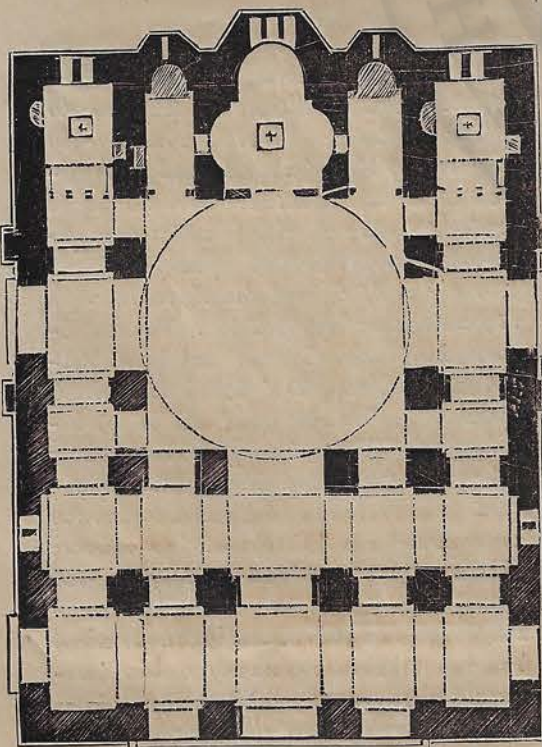
(Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε σελ. 557)

Βραδύτερον ἔπαθε καὶ ὁ ναὸς ὑπὸ ἰσχυρῶν σεισμῶν, τελευταῖον δὲ κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν βόμβα πεσοῦσα ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως κατὰ τῶν ἐντὸς τοῦ ναοῦ τούτου ἀμυνομένων, κατέρριψε μικρὸν μέρος τοῦ ἀρχαίου αὐτῆς θόλου· ἔκτοτε δὲ ὁ ναὸς οὗτος, ἡρειπωμένος καὶ ἔρημος, ἦν καταφύγιον τῶν ζώων, καὶ τῶν ποιμένων, οἰκτρῶς τὰς πολυτιμοτάτας καὶ ἀρχαιοτάτας τοῦ ἱεροῦ τούτου ναοῦ ἀγιογραφίας κατακαπνίζόντων, μεχρισότου ἢ Ἑλληνικῆ Κυβέρνησις, χαριζομένη εἰς τὴν ἀπὸ 25 Ἀπριλίου 1847 αἵτησιν τῆς ἐνταῦθα Αὐτοκρατορικῆς Ρωσικῆς Πρεσβείας, ἔδωκέν αὐτῇ τὸν ναὸν τούτον, ὑπὸ τὸν ὅρον, ὅν αὐτὸς ὁ αἰεδιδίμος βασιλεὺς Ὁθὼν θερμῶς συνέστησε, τῆς ἀκριβοῦς τηρήσεως τοῦ ἀρχαίου καὶ ἀρχικοῦ ἀρχιτεκτονικοῦ ρυθμοῦ τοῦ σπανιωτάτου τούτου Βυζαντινοῦ οἰκοδομήματος.

Τοσοῦτον δ' ἐντέχνως ὁ ναὸς οὗτος ἐξωτερικῶς μὲν ὑπὸ τοῦ κ. Βλασσοπούλου, ἐσωτερικῶς δὲ ὑπὸ τοῦ ἀριστοτέχνου ἀγιογράφου κ. Θεοφάνους ἐπεσκευάσθη καὶ διεκοσμήθη, ὥστε πολλοὶ τῶν ἐπιπολαίως τὸν ναὸν τούτον θεωμένων, νομίζουσιν ὅτι ὁ ναὸς οὗτος εἶναι ἔργον συγχρόνου τέχνης.

B'.

Ἀρχιτεκτονικὴ κάτοψις τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τοῦ Νικοδήμου.

Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ κάτοψις τοῦ ἱεροῦ τούτου ναοῦ, διὰ τοὺς περὶ τὴν χριστιανικὴν ἀρχιτεκτονικὴν ἢ τὴν ἱστορίαν τῆς τέχνης ἀσχολουμένους, μαρτυρεῖ τίς ἢ τοῦ ναοῦ τούτου πολιὰ ἀρχαιότης· καὶ

τίς ἢ ἀρχιτεκτονικὴ τοῦ οἰκοδομήματος τούτου ἀξία.

Ἡ Βυζαντινὴ ἀρχιτεκτονικὴ τοῦ ναοῦ τούτου διάταξις, ἣν ἐν τῷ ἀνωτέρῳ ἀρχιτεκτονικῷ σχεδιαγραφήματι βλέπομεν, εἶναι τελειοτάτη Βυζαντινὴ ἀρχιτεκτονικὴ διάταξις, ἣν ὁ Βυζαντινὸς ρυθμὸς ἠδυνήθη ὅλως ἀφ' ἑαυτοῦ νὰ δημιουργήσῃ, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ εἰς πάσας τὰς λειτουργικὰς ἀνάγκας τῶν διαφόρων τελετῶν τῆς Ἐκκλησίας ἐντελέστατα νὰ προσαρμόσῃ, ἄλλαις λέξεσι, τὴν τοιαύτην ἀρχιτεκτονικὴν διάθεσιν ὑπεγόρευσεν αὐταὶ αἱ ἐν ταῖς οἰκουμένικαῖς Συνόδοις ὁρισθεῖσαι καὶ ἐν τῷ ναῷ τῆς ἁγίας Σοφίας τὸ πρῶτον ἀναπτυχθεῖσαι μεγαλοπρεπεῖς τελεταὶ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐπομένως τὸ ἀνωτέρω ἀρχιτεκτονικὸν οἰκοδομῆμα, εἶναι ἐντελὲς αὐτοτελές, ἀνεξάρτητον, καὶ πρωτότυπον προϊόν τῆς Ἑλληνικῆς Χριστιανικῆς τέχνης, ἐφ' ᾧ ὑπὸ τὴν ἐποψὶν ταύτην ἀποβαίνει ἀνεκτίμητον τῇ ἀληθείᾳ κειμήλιον τῆς ἐν αἰῶνι ἱστορίας τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης. Ἡ πρώτη ἀρχιτεκτονικὴ ἰδέα τοῦ ναοῦ τούτου ἔπρεπε κατ' ἀνάγκην νὰ στηρίζηται καὶ στηρίζεται εἰς τὸ μέγα ἀρχιτεκτονικὸν σύστημα τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Σοφίας, οὗτινος τὴν ἐν τοῖς νέοις ναοῖς ἀπομίμησιν ἀκούσιος καὶ ἀνυπερβλήτος δύναμις ἐπέβαλεν εἰς τὰς καρδίας πάντων ἐκείνων, αἵτινες ἐνόησαν πρίστωρ λέγοντες, ὡς ὁρατὸν κέντρον ταύτης ἐθεώρουν αὐτὸν τὸν Πατριαρχικὸν ναὸν τῆς ἁγίας Σοφίας. Ὁ ναὸς οὗτος τῆς ἁγίας Σοφίας εἶναι, οὕτως εἰπεῖν, ὁ μέγας σταθμὸς τῶν ἀρχιτεκτονικῶν οἰκοδομημάτων, ὅστις διαχωρίζει τὰ ἐθνικὰ ἱερὰ τῶν χριστιανικῶν ἱερῶν, εἶναι τὸ μεταίχμιον μεταξὺ τῆς ἀρχαίας καὶ νεωτέρας τέχνης, ἐπομένως ἐν τῇ ἀρχιτεκτονικῇ αὐτοῦ κατόψει ἀμυδρῶς ἀναμνησκόμεθα τῶν ἀρχαίων Βασιλικῶν καὶ τῆς ἀρχαίας τέχνης, ἐνῶ οἱ ἀμέσως μετὰ τὸν ναὸν τῆς ἁγίας Σοφίας ἰδρυθέντες χριστιανικοὶ ναοὶ ἀπομακρύνονται ὁριστικῶς τῆς ἀρχαίας τέχνης καὶ ἐγείρονται ὅλως κατὰ τὰς ἀνάγκας τῶν ἱερῶν τελετῶν, αἵτινες ἐπὶ αἰῶνας ἐν τῷ ναῷ τῆς ἁγίας Σοφίας ἐκτελοῦνται, ὑπεδείκνυν τὴν ἀνάγκην νέων τινῶν ἀρχιτεκτονικῶν μεταρρυθμίσεων.

Συγκρίνοντες δὲ τὰς δύο ἀρχιτεκτονικὰς κατόψεις τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Σοφίας καὶ τοῦ Νικοδήμου, λαμπρῶς βλέπομεν ἐν τῷ ἀνωτέρῳ σχεδιαγραφήματι τῆς κατόψεως τοῦ ναοῦ τοῦ Νικοδήμου τὰς νέας ταύτας μεταρρυθμίσεις καὶ συμπληρώσεις, ἃς ἡ ἀνάγκη τῶν τελετῶν ὑπεγόρευσεν· οὕτως ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ ἱεροῦ παρέμεινε μὲν ὡς εἶχεν ἁγία τράπεζα, ἡ πληθὺς ὅμως τῶν ταύτην κυκλούντων ἱερῶν καὶ αἱ λειτουργικαὶ ἐκφράσεις «οἱ κυκλῶντες τὸ θυσιαστήριον» καὶ «κυκλῶν

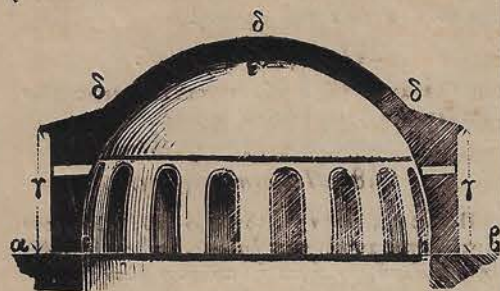
τὸ θυσιαστήριον» ἔδωκαν ἀφορμὴν ὅπως σχηματισθῇ ἀρχιτεκτονικῶς ὁ κυκλικὸς περὶ τὴν ἁγίαν Τράπεζαν χώρος· ὁ ἀπὸ τῆς λειτουργίας τῶν πιστῶν χωρισμὸς τῆς προθέσεως καὶ ἡ ἐν καιρῷ τοῦ ὄρθρου προετοιμασία τοῦ ἁγίου ἄρτου, ὥρισαν τὸν πρὸς τὰ ἀριστερὰ τῆς ἁγίας Τράπεζης χώρον τῆς ἱερᾶς προθέσεως. Ἡ ἀνάγκη τῆς ὑπὸ τῶν διακόνων τηρήσεως τῶν ἱερῶν σκευῶν καὶ ἀμφίων ὥρισαν τὸν πρὸς τὰ δεξιὰ τῆς ἁγίας Τράπεζης χώρον τοῦ διακονικοῦ, ἡ ἀνάγκη τῆς συγκροτήσεως ἐτησίων ἐπιτοπίων συνόδων, τῆς διδασχῆς νεοφωτιστῶν, τῆς τιμωρίας ἐνόχων κληρικῶν κλ. προὐκάλεσε τὴν ἀνάγκην τῆς μέχρις ἐπάνω τοῦ ἱεροῦ βήματος ἐκτάσεως τῆς γυναικωνίτιδος, ἡ ἀπαγόρευσις τοῦ ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἁγίας Τράπεζης δις κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν τελεῖν τὴν θείαν λειτουργίαν, ἐπήνεγκε τὴν ἀνάγκην τῶν ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ πλειόνων παρεκκλησιῶν, ἡ δὲ ἀνάγκη τῆς παραστάσεως ἢ μὴ παραστάσεως κατηχουμένων, ἀφῆκεν ἐλευθέραν τὴν θέλησιν τοῦ ἀρχιτέκτονος τοῦ διὰ μέσου τῶν τετραγωνικῶν περσιῶν σχηματισμοῦ ἢ μὴ σχηματισμοῦ νάρθηκος.

Οὗτοι εἰσιν οἱ σπουδαιότεροι λόγοι οἱ προκαλέσαντες ταύτην τὴν ἀρχιτεκτονικὴν διάθεσιν, οἷαν ἐν τῷ ἀνωτέρῳ ναῷ τοῦ Νικοδήμου βλέπομεν. Τοιαύτης δ' ἀρχιτεκτονικῆς διαθέσεως χριστιανικοὶ ναοὶ πάνυ ὀλίγοι μέχρις ἡμῶν διεσώθησαν· οἱ τῶς γνωστοὶ μοι εἰσιν οἱ ἐξῆς τέσσαρες· ὁ τῆς Μονῆς τοῦ ὁσίου Λουκά, ὃν λίαν ἐσφαλμένως ὁ Buchon ἐσχεδιαγράφησεν, ὁ ναὸς τοῦ Δαφνίου, ὁ ἐν Μισστρά Ἀρχαῖος ναὸς τοῦ ἁγίου Νικολάου καὶ ὁ ἀνωτέρω ἱερὸς ναὸς τοῦ Νικοδήμου. Σημειωτέον δὲ πάλιν ὅτι ἐκ τῶν πρώτων χριστιανικῶν ναῶν, οἵτινες μετὰ τὸν ναὸν τῆς ἁγίας Σοφίας ἰδρυθέντες ἐκ παντὸς τρόπου ἀπεμνήθησαν τὸν θόλον τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Σοφίας ὡσαύτως πάνυ ὀλίγοι μέχρις ἡμῶν διεσώθησαν.

Μεταξὺ δὲ τῶν ὀλιγίστων τούτων ναῶν, μεθ' ὧν καὶ ὁ ἀρχαῖος θόλος ἐσώθη, τακτέος καὶ ὁ ναὸς τοῦ Νικοδήμου. Ἐπειδὴ δὲ, ὡς μὴ ὥφελεν, ὑπὸ τῶν νῦν τὰ τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας διεπόντων διαφιλονικεῖται ἡ ἀρχαιότης τοῦ θόλου τοῦ ἱεροῦ τούτου ναοῦ τοῦ Νικοδήμου, ὡς δὲ ὁ νῦν τοῦ ναοῦ τούτου ἀρχιμανδρίτης φρονεῖ ὅτι οὐδεὶς μέχρι σήμερον διεσώθη ἀρχαῖος Βυζαντινὸς θόλος! καὶ ἐπομένως οὐδεμία προσγίνεται εἰς τὴν τέχνην καὶ τὴν ἱστορίαν βλάβη, ἐὰν ὁ ὑπάρχων ταπεινὸς θόλος τοῦ Νικοδήμου μεταποιηθῇ κατὰ τὸ σχῆμα τῶν ἐν Ρωσίᾳ θόλων, διὰ τοῦτο ἐν τῇ παρούσῃ ἡμῶν περὶ τοῦ ναοῦ τούτου πραγματεῖᾳ ἀναγκαῖον καὶ καθήκον ἡμῶν θεωροῦμεν ἐν ὀλίγοις ν' ἀποδείξωμεν τὴν ἀρχαιότητα τοῦ ὑπάρχοντος θόλου. Ἐν μάλιστα τῶν σπουδαιοτάτων γνωρισμάτων ὅτι ὁ ἱερὸς οὗτος ναὸς τοῦ Νικοδήμου ἀνήκει εἰς τὴν ἀνωτέρω ἀρχαιοτάτην τῆς χριστιανικῆς ἀρχιτεκτονικῆς περίοδον, εἶναι αὐτὸς ὁ εὐτυχῶς μέχρι τῆς σήμερον διασωθεὶς θόλος τῆς Ἐκκλησίας, ὡς ἐν τῇ διατομῇ

¹ Τὸ ἀρχιτεκτονικὸν τοῦτο σχεδιάγραμμα ὁφείλεται εἰς τὴν φιλότιμον ἐπιμέλειαν τοῦ κ. Ἰωάννου Φιλιππίδου μαθητοῦ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς ἐν τῷ ἐνταῦθα Πολυτεχνεῖῳ, ὅστις μετὰ πολλῆς ἀκριβείας τὸν ναὸν τούτον καταμετρήσας, ἀνήγαγεν εἰς τὴν ἀνωτέρω ὑπὸ 1/200 κλίμακα.

τοῦ παρόντος σχεδιογραφήματος καταφαίνεται

ληφθέντος ἐκ τῶν τέως ἀνεκδότων ἀρχιτεκτονικῶν σχεδιογραφημάτων τοῦ ἀξιότιμου ταγματάρχου τοῦ μηχανικοῦ κ. Τηλεμαχίου Βλασσοπούλου τοῦ τὸν ναὸν τοῦτον κατὰ τὸ 1852 ἐπισκευάσαντος.

Ὅπως δ' ἀποδείξωμεν τὴν ἀρχαιότητα τοῦ θόλου ἀναγκάζομεθα ν' ἀναφέρωμεν γενικά τινα περὶ τῶν ἀρχαίων θόλων, εἴτα δὲ εἰδικώτερον περὶ τοῦ ἡδὴ δίκην περὶ τῆς γνησιότητος τῆς ἀρχαιότητος αὐτοῦ ὑπέχοντος θόλου τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τοῦ Νικοδήμου.

Ἀρχαῖοι θόλοι.

Οἱ πρῶτοι καὶ ἀρχαιότατοι θόλοι τῶν Βυζ. Ἐκκλησιῶν ἐσωτερικῶς ἐσχηματίζον κοῖλον ἡμισφαίριον, οὐτινος ἡ βάσις α β ἦτο συγχρόνως καὶ βάσις τοῦ τυμπάνου γ. Ἀλλὰς λέξεσιν, ὁ θόλος δ μετὰ τοῦ τυμπάνου γ συναπετέλουν τὸ κοῖλον ἡμισφαίριον ε, καὶ ἐσωτερικῶς μὲν ἐσχηματίζετο πλήρες κοῖλον ἡμισφαίριον, ἐνθ' ἐξωτερικῶς ἐφάνετο κυρτὸν μόνον μέρος τοῦ ἐσωτερικῶς κοίλου τούτου ἡμισφαίριου.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐνθα τὸ πρῶτον ὁ ἀρχιτεκτονικός οὗτος ρύθμος ἐγενήθη, τοιοῦτον θόλον ἔχει ὁ ναὸς τῶν Ἀγίων Σεργίου καὶ Βάχχου [νῦν Κιουτζούκ Ἁγία Σοφία].¹ ὅστις μικρὸν πρὸ τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Σοφίας ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ κτισθεὶς, ἐχρησίμευσε καὶ ὡς πρόπλασμα τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Σοφίας, τοιοῦτον θόλον ἔχει καὶ ὁ ναὸς τῆς ἁγίας Σοφίας καὶ ἡ Μονὴ τοῦ Λιβός, οἰκοδόμημα τοῦ Θ' αἰῶνος, ἐν Ἑλλάδι δὲ τοιοῦτον θόλον ἔχει ὁ ἱερὸς οὗτος ναὸς τοῦ Νικοδήμου, τὸ ἀρχαῖον μοναστήριον τοῦ Δαφνίου, ὁ ἅγιος Νικόλαος ὁ Χωστός, ἀρχαιότατον ὑπὸ γῆν κεχωσμένον ναίδιον κείμενον ἐντὸς τοῦ ἐλαιῶνος τῶν Ἀθηνῶν πρὸς τὴν ὁδὸν Χαϊδαρίου, ἕτερον ἀρχαιότατον ναίδιον ἐπὶ τοῦ Πεντελικοῦ ὄρους, ὁ ναὸς τῆς ἐν Λεβαδείᾳ Μονῆς τοῦ ὁσίου Λουκά καὶ εἴτις ἕτερος.

Θόλος τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τοῦ Νικοδήμου.

Ὅτι δ' ὁ ὑπάρχων θόλος τοῦ ἀνωτέρω ναοῦ εἶναι ὁ ἀρχαῖος καὶ ἀρχικός θόλος τῆς Ἐκκλησίας ταύτης τοῦτο σαφέστατα καταδείκνυται καὶ ἐκ τοῦ σχήματος αὐτοῦ, φυλάσσοντος ἀκριβῶς τὰς ἀνωτέρω ἀναλογίας ἐκ τῶν σχεδιογραφημά-

των τῶν ξένων ἀρχιτεκτόνων Lenoir καὶ Couchaud τῶν πρὸ τῆς ἐπισκευῆς τὸν ναὸν τοῦτον ἀκριβῶς διὰ πολλῶν ἀρχιτεκτονικῶν εἰκόνων ἀντιγραφάντων καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν σχεδιογραφημάτων τοῦ κ. Βλασσοπούλου, ἐν οἷς διὰ πλαγίων γραμμῶν ἐσημειώθησαν αἱ ὑπ' αὐτοῦ γινόμεναι προσθήκαι.

Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές ὅτι τετραμελὴς ἐπιτροπὴ ἐπιφανεστάτων μηχανικῶν καὶ ἀρχιτεκτόνων τοῦ κ. Σμόλens, τοῦ κ. Ῥήδελ, τοῦ Α. Καυταντζόγλου καὶ τοῦ κ. Σχιῶδελ τῇ 12 Ἀπριλίου 1847 ἐγνωμάτευσαν ὅτι ὁ ναὸς οὗτος, ὡς λίαν ἡρειπώμενος, πρέπει νὰ καταπέσῃ ἐκ βάθρων καὶ νὰ ἐγερθῇ νέος, οὐχ ἡττον ἐναντίον τῆς γνωμοδοτήσεως ταύτης τῆς ἀνωτέρω ἐπιτροπῆς καὶ πάλιν ἑτέρας μονομεροῦς γνωμοδοτήσεως τοῦ Α. Καυταντζόγλου ὁ κ. Βλασσόπουλος ἐμβριθῶς σπουδάσας τὸ ζήτημα, ἀνέλαβε μετὰ θαυμασίας τῷ ὄντι παποιοτήσεως καὶ τόλμης τὴν τόσῃ λαμπρᾷ ἐπισκευῇ τοῦ πολυτιμοτάτου τούτου ναοῦ χωρὶς οὐδὲως νὰ κατεδαφίσῃ, ἢ τὸ παράπαν παραμορφώσῃ τοὺς ἀρχαίους τοίχους καὶ τὸν ἀρχαῖον θόλον¹ τοῦ ἱεροῦ τούτου ναοῦ, ὅπερ ἄλλως ἦτο ἡ μεγίστη ἐπιθυμία τοῦ αἰοδίου Βασιλέως Ὁθωνος, ἀπαράχθας ὅρος τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, πρὸς δὲ καὶ ἐπίσημος ὑπόσχεσις τῆς Ἀθήνησιν Αὐτοκρατορικῆς Ῥωσικῆς πρεσβείας.

Ἐπομένως ὁ ὑπάρχων θόλος τοῦ ἱεροῦ τούτου ναοῦ τοῦ Νικοδήμου δὲν εἶναι ἔργον νέον, ἀλλ' εἶναι ὁ ἀρχαῖος θόλος τοῦ ναοῦ, μικρὰν φέρων ἐπισκευὴν τὴν διὰ πλαγίων γραμμῶν σαφῶς ἐν τῷ ἀνωτέρω σχεδιογραφηματι σημειουμένην.

Ὅτι δὲ καὶ αὕτη ἡ εἰς τὴν ἀνωτέρω διατομὴν φαινομένη ἐξωτερικὴ τοῦ θόλου κύμανσις δ εἶναι ἀναγκαιότατον γνῶρισμα τῆς ἐποχῆς, τοῦτο σαφῶς ὡσαύτως καταδείκνυται ἐκ τοῦ παραλληλισμοῦ ἀρχαιοτέρων ἢ καὶ συγχρόνων τῷ ναῷ τοῦ Νικοδήμου θόλων.

Οὕτω τοιοῦτον εἶναι τὸ σχῆμα τοῦ θόλου τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Σοφίας², τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Θεοτόκου, οἰκοδομήματος τοῦ Θ' ἢ Ι' αἰῶνος³, τοῦ ναοῦ τῆς Θεοτόκου ἐν Μιστρᾷ⁴ τοῦ ἐν Λεβαδείᾳ ἀρχαίου ναοῦ τοῦ ὁσίου Λουκά, τοῦ ἁγίου Νικολάου τοῦ Χωστοῦ καὶ τῆς ἐν τῇ καίῃ-σῃ ἀγορᾷ Μεγάλῃς Παναγίας⁵.

¹ Καθ' ἡμᾶς μόνον ἡ ἀριστοτεχνικὴ αὕτη ἐπισκευὴ τοῦ ναοῦ τοῦ Νικοδήμου ἐξασφαλίζει ὑπὲρ τοῦ κ. Βλασσοπούλου ἐπιστημονικὴν τιμὴν καὶ δόξαν ἀναφαίρετον, δικαίως δὲ πάντες οἱ ἐννοοῦντες τὴν μεγίστην τοῦ ναοῦ τούτου ἀξίαν θὰ ὀφείλωσιν αὐτῷ βαθεῖαν ἐγνώμωσιν ἐπὶ τῇ διασώσει τοιοῦτου πολυτιμοτάτου καὶ ἀρχαιοτάτου οἰκοδομήματος.

² Seemann. Kunsthistorische Bilderbogen, Taf. 43. no. 3.

³ Αὐτόθ. no 10.

⁴ Couchaud pl. XX—XXIV.

⁵ Δυστυχῶς ὁ ναὸς οὗτος ἔπαθεν ἄξια τῶν τὰς ἀνασκαφὰς ἐκείτης ἐνεργούντων, ἀνάξια δὲ ὅλως τῆς πολιτῆς αὐτοῦ ἀρχαιότητος, τί νὰ εἰπωμεν ὅμως ὅταν λόγοι καὶ σεβαστοὶ ἄνδρες, οἱ αὐτοὶ μέλη τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, δὲν ἐκτιμῶσι, δὲν σέβονται οὐδὲ φείδονται τῶν τοιούτων ἐλιγίσων χριστιανικῶν οἰκοδομημάτων,

Ἐκ πάντων τούτων σαφῶς νομίζομεν καταφαίνεται τίς ἡ τοῦ ναοῦ τούτου καὶ ἡ τοῦ θόλου αὐτοῦ ἀρχιτεκτονικὴ καὶ ἱστορικὴ ἀξία. ὅτι ἀκριβῶς ὡς ἔχει νῦν ὁ ναὸς οὗτος ἀντιπροσωπεύει ὀρισμένην περίοδον τέχνης, ἐνθ' ἐὰν ἔστω καὶ κατὰ μικρὸν παραμορφωθῇ, τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο θέλει ἀπολέσει πᾶσαν τὴν ἐπιστημονικὴν αὐτοῦ ἀξίαν, πρὸς ἀνεπανόρθωτον τῆς τέχνης καὶ τῆς ἱστορίας βλάβην.

Ἀκριβῶς δ' ἐνεκα τῶν ἀνωτέρω λόγων, ὁ ἱερὸς οὗτος ναὸς πολλοῦ ἀξιοῦται λόγου ὑπὸ πάντων τῶν περὶ τὴν χριστιανικὴν ἀρχιτεκτονικὴν ἀσχολουμένων ἰδίᾳ δ' ὑπὸ τοῦ Lenoir¹ καὶ τοῦ ἀρχιτεκτονοῦ Cauchaud², ὅστις δικαίως περὶ τοῦ ναοῦ τούτου τοῦ Νικοδήμου λέγει ὅτι «οὗτος συνοψίζει εἰς ἑαυτὸν πᾶν ὅ,τι ὁπάρχει τέλειον ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ τῆς Βυζαντινῆς τέχνης».

Καίτοι δὲ πάντες περὶ τοῦ ναοῦ τούτου γράψαντες ξένοι, ὡς ἀριστοῦργημα Βυζαντινῆς τέχνης ἐθεώρησαν τοῦτον, οὐχ ἡττον ἐν τῇ τῶν καθ' ἑκάστα ἐκτιμήσει εἰς πολλὰ λάθῃ περιέπεσον, ὧν τὰ σπουδαιότερα θεωροῦμεν καλὸν ἐνταῦθα τοῦ λόγου γενόμενοι καὶ ν' ἀπαριθμήσωμεν. Οὕτως ὁ Couchaud τὸν ναὸν τοῦ Νικοδήμου, ἐξέλαβε νεώτερον τοῦ παρὰ τὴν Μητρόπολιν ναοῦ τοῦ ἁγίου Ἐλευθερίου, μὴ προσέξας εἰς τὰ ἀσφαλῆ γνωρίσματα τῶν περιόδων τῆς Βυζαντινῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ τέχνης, ἀναφέρει διὰ τὸν ναὸν τοῦτον τοῦ Νικοδήμου ὡς τὸ μοναδικὸν παράδειγμα Βυζαντ. ναοῦ, ἀντὶ κεράμων ἔχοντος ἐπίπεδον ἐκ χώματος· δῶμα, μὴ ἐννοήσας ὅτι τὸ ἐπὶ τῆς στέγης χῶμα ἐκεῖνο εἶχον μεταφέρει κατὰ τὴν Ἑλλην. ἐπανάστασιν οἱ χριστιανοὶ πρὸς προφύλαξιν τοῦ ναοῦ, εἰς ὃν ἦσαν ὠχυρωμένοι, καὶ ὅτι ὑπὸ τὸ χῶμα ἐκεῖνο ἐκρύπτετο ἡ ἀληθὴς στέγη τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Lenoir σφάλεται ἐν τῇ ἀρχιτεκτονικῇ τοῦ ναοῦ κατόψει σημειῶν ἀνάρθητα καὶ βυζαντινῶν, ἐνθ' ὁ ναὸς καὶ εἰς τὰς θύρας αὐτοῦ φυλάσσει τὸν ἱερὸν ἀριθμὸν 7, ὅστις ἀκολουθεῖ τὸν ἐν ὅλῳ τῷ οἰκοδομήματι φυλαττόμενον προσφιλῆ τοῖς ἀρχαίοις χριστιανοῖς μυστικισμόν καὶ εἶναι συμβολικὴ ἀναπαράστασις τοῦ πνευματικοῦ οἰκοδομήματος τῆς Ἐκκλησίας, εἰς ἣν διὰ τῶν 7 μυστηρίων αὐτῆς εἰσερχόμεθα· ὁ δὲ Bayet, πιστῶς ἀντιγράφων τὸν Lenoir, 12 θόλους τῆς στέγης ἐκλαμβάνει ὡς 12 μεγάλους θόλους [coupoles] οὕτως, ὥστε ὁ ναὸς μετὰ τοῦ κεντρικοῦ θόλου, 13 ἐν

ὧν ὡς ἐκ θαύματος ἐφείσθη ὁ χρόνος; Ἐγείρατε ὅσας ἂν θέλητε Μητροπόλεις, ἀλλὰ πᾶσαι ὁμοῦ δὲν ἰσοσταθμίζουσι πρὸς τὸν ἡδὴ καταστραφέντα τοῦ Θ' αἰῶνος θόλον!

¹ Architecture Monastique τόμ. I. σ. 259 σ. 266 no 170. iacade de la Panagia Nocomo. σ. 277 no 174 καὶ 183. abside de la Panagia Nicodemo. σ. 312. σ. 322. σ. 325. σ. 329. σ. 343. no 238 cloture sacrée à la Panagia Nicodemo.

² Choix. des églises Byzantines σ. 18. pl. XI. fig. 1. 2. καὶ pl. XIII. πρῶ. καὶ Buchon la Grèce cont. σ. 131. Bayet l'art Byzantin. Neole, A. History of the holy eastern church London 1850. G. Castellazzi Ricordi di Architettura orientale Venetia 1871. κλ. κλ.

¹ Πασπάτη Βυζαντινὰ Μελέται σ. 332.

συνόλω ἔχει κατ' αὐτὸν μεγάλους θόλους¹. Ἀφίνοντες ἐκ ἄλλοτε τὴν ἐκτενὴ τοῦ ἀρχαιοτάτου τούτου ναοῦ μονογραφίαν καταπαύομεν ὥδε τὰ περὶ τούτου, εὐελπιστοῦντες ὅτι ἰκανὰ περὶ τῆς ἀρχαιότητος καὶ τῆς ἀξίας τοῦ ἱεροῦ τούτου ναοῦ ἐνταῦθα τοῦλάχιστον ἐρρήθησαν.

Γ. ΛΑΜΠΙΑΚΗΣ.

ΛΗΑΝΤΗΣΙΣ ΑΝΕΥ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

Ἡ πρώτη ἔκθεσις ἐγένετο ἐν Σούσις τῆς Περσίας ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἀσσουήρου (Ξέρξου) τῷ 472 π. Χ. Ἐν τῷ πρώτῳ κεφαλαίῳ τῆς Ἑσθῆρ τῆς ἀγίας Γραφῆς ἀναφέρεται ὅτι ὁ βασιλεὺς Ἀσσουήρος συγκαλέσας εἰς συμπόσιον τοὺς ἄρχοντας καὶ μεγιστᾶνας τῆς Μηδίας καὶ Περσίας τὸ τρίτον ἔτος τῆς βασιλείας του ἐδείκνυνεν αὐτοῖς τὰ πλούτη τῆς ἐνδοξοῦ βασιλείας του καὶ τὴν λαμπρότητα τῆς ἐξόχου μεγαλειότητός του ἐπὶ 180 ἡμέρας. Ὡστε κακῶς μέχρι τοῦδε ἐπεκράτησεν ἡ ἰδέα ὅτι ἔκθεσις ὀργανώθη τὸ πρῶτον ἐν Νυρεμβέργῃ τῷ 1526.

Καὶ ἕτερος μάρτυς τῆς ἐπιστήμης. — Ἀπέθανεν ἐν τινὶ χωρίῳ τῆς Οὐγγαρίας πτωχὸς καὶ ἄγνωστος ὁ ἐφευρέτης τῶν χημικῶν πυρῶν Irongi. Τῷ 1830 ἦτο φοιτητὴς τῆς φαρμακευτικῆς ἐν Πέστη, ὅτε ἔκαμε τὴν σπουδαίαν ταύτην ἀνακάλυψιν, ἀλλ' ὥς ἐκ τῆς πτωχειας του δὲν κατόρθωσε νὰ λάβῃ πρὸ νόμιμον καὶ θέσιν εἰς ἐμπορικὴν κυκλοφορίαν τὴν ἐφευρεσίν του· τοιαύτη ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἶναι ἡ τύχη τῶν ἀνθρώπων τῶν ἀφοσιουμένων μετ' αὐταπαρνήσεως ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τῆς ἀνθρωπότητος.

Τὸ δρᾶμα τῶν νεκρῶν. Αἱ ἐφημερίδες τῆς Ῥώμης διαμαρτύρονται, οὐχὶ ἀνευ λόγου, κατὰ τῆς ἐκτάκτου ἀνασυστάσεως τοῦ ἐθιμοῦ: *Drāma τῶν νεκρῶν*, ὑπερ ἑωρτάσθη ἐφέτος ἐν τῷ Campo Santo εἰς τὴν πανήγυριν τῶν Ἀγίων Πάντων. Τὸ ἀπεχθὲς τοῦτο ἔθιμον εἶχε καταργηθῇ πρὸ δεκαπενταετίας, ἀλλ' εὐσεβεῖς τινες ἐνόμισαν καλὸν νὰ ἀνακαινίσωσι τὴν εὐσεβῇ ταύτην *ιεροτελεστίαν* ἀδελφὴ δαπάνῃ. Κρανία, ὅσα καὶ ὀλόκληροι σκελετοὶ ἐσυλήθησαν ἐκ διαφόρων τάφων καὶ μετηνέχθησαν εἰς τὸ Campo Santo. Πάντα δὲ ταῦτα ὑπὸ ἐπιγραφὴν «*Ἡ ὀπτασία τοῦ Ἐξεκλήλ ἐν τῇ κοιλάδι τῶν ξηρῶν ὁσίων*» ἦσαν ἐκτεθειμένα εἰς θέαν τῶν πιστῶν καὶ τῶν μυκτηριζόντων τὰ τοιαῦτα.

Καὶ οἱ Ἰουδαῖοι νεωτερισταί. Ἐν Ἀμερικῇ οἱ Ἰσραηλῖται εὐρίσκονται εἰς διάστασιν, τῶν μὲν ἐπιθυμούντων νὰ ἐορτάζωσιν ὡς ἐβδόμην ἡμέραν τῆς ἐβδο-

¹ L'art Byzantin. σ. 133.

μάδος τὴν Κυριακὴν ἀντὶ τοῦ Σαββάτου, τῶν δὲ ἐπιμενόντων νὰ διατηρήσωσι τὸ πατροπαράδοτον ἔθιμον. Πρὸς τοῦτο συνήλθεν ἐν Πεττσοῦργῃ σύνοδος ῥαββίνων μεταρρυθμιστῶν, ἀποτέλεσμα τῶν συζητήσεων τῆς ὁποίας εἶναι ἡ ἀπόφασις ὅτι οὐδὲν ἐν τῷ πνεύματι τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ ἢ τοῖς κειμένοις τῶν Ἑβραϊκῶν νόμων ἀντίκειται εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς θείας λειτουργίας κατὰ τὴν Κυριακὴν ἀντὶ τοῦ Σαββάτου.

Ὁ Μιλάνος ὡς φιλαναγνώστης. — Ὁ ἀτυχὴς βασιλεὺς τῶν Σέρβων, οὐτινος ἐπέπρωτο τὸ ἐξ ὀνείθων καὶ ζύθου γεῦμα νὰ φάγῃ ἐν Τσάριβροδ ὁ πολυθέλητος Ἀλέξανδρος, ὁ καὶ διὰ τὴν ἰσχὺν καὶ χωρητικότητα τοῦ στομάχου του διακρινόμενος, καταγίνεται σπουδαίως εἰς τὴν Γαλλικὴν Γραμματολογίαν. Οἱ μὲλλον εὐνοούμενοι αὐτῷ συγγραφεῖς εἶναι ὁ Θεόφιλος Gautier καὶ ὁ Ναπολέων Γ', οὗ ὁ βίος τοῦ Καίσαρος εἶναι τὸ ἐν τῷ προσκεφαλαίῳ αὐτοῦ βιβλίον. Καὶ περὶ Γωττὲ μὲν οὐδὲν δυνάμεθα νὰ εἰπωμεν, ἀλλὰ τὸν Ναπολέοντα Γ' τί τὸν ἤθελε!;...

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑΙ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

238. Αἵνιγμα.

Μίσα 'ς τὰ ἄνθη βρίσκομαι κι' ἔχω ὠραῖο χεῖμα,
'Αλλὰ καὶ μέσα 'ς τὰς τροφὰς θεὸν μ' εὐρὴς ἀκόμα.

239. Λεξιγραφία.

Τὸ πρῶτό μου μὴ πρόθεσις, εἷς τύραννος τὸ ἄλλο,
Καὶ ἐνωμένα ποιητὴν θὰ κάμουνε μεγάλο.

240. Συλλαβοστοχειόγραφος.

Εἰς τοὺς δῆμους τῆς Ἑλλάδος μέσα θὰ μ' εὐρὴς κι'
Μ' ἂν τὴν πρώτην συλλαβὴν μου ἀφαιρέσης κι' ἔνα
Καὶ 'ς τὴ λήγουσα μου ῥίξης καὶ τὸν τόνο μου
Τότε τρέξε νὰ μὲ πιάσης 'ς τὰ χωράφια τὰ σπαρμένα.

241. Αἵνιγμα δημῶδες.

Ἀπὸ 'πάνω σὰν τηγάνι
Κ' ἀπὸ κάτω σὰ σκαμάγκι,
Ἀπὸ 'μπρὸς σὰ βελανιδι
Κι' ἀπὸ 'πίσω σὰν ψαλλίδι.

242. Πρόβλημα.

Εἶπα εἰς τὸν φίλον μου: «Δὸς μοι 8 μῆλα διὰ
νὰ ἔχω ὅσα καὶ σύ». Ἀλλ' αὐτὸς μοι εἶπε:
«Δὸς μοι 8 διὰ νὰ ἔχω διπλάσιά σου.»
Πόσα εἶχεν ἑκάτερος ἡμῶν;

243. Μυθολογικὴ ἐρώτησις.

Ποῖον καὶ πῶς ἐτιμώρησεν ὁ Ζεὺς, διότι ἠθέλησε νὰ μιμηθῇ τὰς ἀστραπὰς καὶ τὰς βροντάς του;

244. Ἱστορικὴ ἐρώτησις.

Τίς ἀπήνησεν εἰς τὸν ἀγγεῖλαντα τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ του διὰ τῶν ἐξῆς λέξεων:
«Δὲν μοι ἀγγέλεις οὐδὲν ἀπροσδόκητον ἐγνώριζα ὅτι ἐγέννητα θνητόν.»

245. Φιλολογικὴ ἐρώτησις.

Τὸ ὄνομα ἀμέθυστος, δοθέν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων εἰς πολῦτιμον λίθον, γραμματολογικῶς σημαίνει ὅτι δὲν εἶναι μεθυσμένος· Διατί ἔδοσαν οἱ ἀρχαῖοι τὴν ὀνομασίαν αὐτὴν εἰς τὸν ἐν λόγῳ λίθον;

246. Ὁρθέλιμοι γινώσκεις.

Πῶς, φράττων τὰ ὄψά σου, δύνασαι ν' ἀκούσης τὸ τί κ-τὰ κ τοῦ ὠρολογίου;

247. Κρυπτογραφικά.

(Ν' ἀναγνωσθῇ ἡ δι' ἀντικαταστάσεως τῶν στοιχείων σχηματισθεῖσα φράσις).
Ρῥωος οωπ κγπ θανεῖπω.

248. Παλαιὰ εὐφυΐα.

Πατὴρ τις εἶπεν εἰς τὸν υἱὸν του: «Σήμερον εἶναι ἡ παραμονὴ τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ἐγεννήθην, ἀλλ' αὐρίον εἶναι ἡ ἐπαύριον αὐτῆς».

Ποία εἶναι ἡ ἡμέρα τῆς γεννήσεώς του;

249. Ἀπρόοπτον.

Κατὰ τί διαφέρει τὸ αὐτὶ ἀπὸ τοῦ πόδι;

ΤΡΙΠΕΣΙΑΣ

ΔΩΡΑ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΥΤΑΣ

Εἰς τὸν πρῶτον λύτην μιᾶς Πνευματικῆς Ἀσκήσεως δίδεται ἡ προσωπογραφία τοῦ Σολωμοῦ, εἰς τὴν λύτην τριῶν τοῦλάχιστον οἱ Μῦθοι καὶ Διὰλογοὶ τοῦ κ. Δ. Γρ. Καμπούρογλου καὶ εἰς τὴν λύτην ἀπάντων ἡ «Ἑβδομάς» ἐπὶ ἔτος δωρεάν.

ΛΥΣΕΙΣ

ΤΩΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ ΤΟΥ ΑΡ. 91.

227. Ἀρκτος. — 228. Ἀπό, στέλος, ἀπόττολος. — 229. Σκύρος, Κύρος. — 230. Δάσος, πευκῶν. — 231. 2 ἄρρενα καὶ 6 θήλεα. — 232. Ὅτι, θανόν, τὸν ὅποιον ἀνῆρπασε διὰ τὸ κάλλος του ἡ ἰώ, ἥτις καὶ κατόρθωσε νὰ τῷ χαρίσῃ οἱ θεοὶ τὴν ἀθανασία. Ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἔλαθε σὺν αὐτῇ καὶ τὴν χάριν νὰ μείνῃ ἀγήρω, κατήντησεν εἰς τοιαύτην ἀσθένειαν ἐνεκα τῆς μεγάλης ἡλικίας του, ὥστε λυπηθέντες αὐτὸν οἱ θεοὶ τὸν μετεμόρφωσαν εἰς τέττιγα. — 233. Ὁ Διογένης, μεταβαίνων ἀπὸ Σπάρτην εἰς Ἀθήνας, ὑπηνίτητο τὴν διαφοράν τῶν δύο ἐκείνων πόλεων διὰ τῆς ἐν λόγῳ φράσεως. — 234. Διότι οἱ ἥχοι τοῦ αὐλοῦ δὲν παράγονται ὡς αἱ τοῦ κώδωνος, ἐκ τῶν δονήσεων τοῦ ἰδίου ὀργάνου, ἀλλ' ἐκ τῶν δονήσεων τῆς ἐν τῷ αὐλῷ στήλης τοῦ ἀέρος. — 235. Ἡ Ἑβδομάς διδάσκει καὶ τέρπει. — 236. Τὸν Φεβρουάριον. — 237. Διότι εἶναι λάθος.

ΛΥΤΑΙ

Ἀθηνῶν, αἱ δεσποινίδες Κρυσταλλία Χρ., Τεῦθις, Πυθωνίκη, Β., Βέρρα, Π. Π., Μαρία Τ. Μωραΐτου, καὶ οἱ κ.κ. Γεώργιος Δ. Σεβαστόπουλος, Ἀποικος, Γ. Π. Δημητρόπουλος, Γρ. Δ. Ε., Πυγμαῖος, Ι. Ε. Ψαρᾶς, Σ. Α. Π., Ἀκοῦα καὶ Χ. Μάρης. — Πειραιῶς, οἱ κ.κ. Γιακουμάκης, Β. Ν. Παγκώστας, Σταμπίκος Ἰσθμίων, ὁ κ. Δ. Φάτσος καὶ Γαλαξίας.

Ὡς πρῶτοι ἀποστείλαντες τὰς λύσεις τῶν ἐδραβεύθησαν ἡ δεσποινὶς Κρυσταλλία Χρ. καὶ Τεῦθις, καὶ οἱ κ.κ. Γεώργιος Δ. Σεβαστόπουλος, Ἀποικος, Γιακουμάκης καὶ Δ. Φάτσος. Παρακαλοῦνται δὲ ν' ἀποστείλωσι τινα ὅπως παραλάβῃ ἐκ τοῦ γραφείου τὰ ὁρισθέντα δῶρα.

Τῶν προηγουμένων Πνευματικῶν Ἀσκήσεων λύσεις ἀπέστειλαν ἐκ Στυλίδος, ὁ κ. Σαλεπτῆς, ἐκ Κεφαλληνίας ὁ κ. Μ. Τραυλός, ἐκ Βρυλλας ὁ κ. Ἀγαμ. Α. Α., ἐκ Γαλαξίου ὁ κ. Α. Π. Δ. καὶ ἐκ Σμύρνης ἡ κ. Πηνελόπη Π. Ἀνδρέου καὶ ὁ κ. Γ. Παπαδόπουλος.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Ἀξιότιμον κυρίαν Π. Δ. Μεσολόγγιον. — κ. Μ. Α. Δ. Ἀργαστίου. Ἐλήφθησαν σῆς εὐχαριστοῦμεν. — κ. Δ. Οἶκ. Σκυρόν. Ἐ. Κ. Ὁδησόν. Αἱ παραγγελίας σας ἐξετελέσθησαν εὐχαριστοῦμεν. — κ. Δ. Π. Π. Πατρὰς. — κ. Ι. Π. Ἀσλανζήν (Μεσσηνίας). Σειραὶ δευτέρου ἔτους ἀπεστάλησαν — κ. Γρ. Δ. Ἀργαστίου. Καλῶς.

ΤΥΠΟΙΣ ΘΡ. ΠΑΠΑΔΕΒΑΝΟΡΗ ΚΑΙ ΑΔ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ